

Βρυξέλλες, 6.10.2020
COM(2020) 641 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ένα οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια

{SWD(2020) 223 final}

**Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με
Ένα οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια**

I. Εισαγωγή

Τα **Δυτικά Βαλκάνια** είναι **αναπόσπαστο τμήμα της Ευρώπης** και αποτελούν γεωστρατηγική προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως ανέφερε η πρόεδρος von der Leyen στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης στις 14 Σεπτεμβρίου 2020, «το μέλλον *ολόκληρης* της περιοχής βρίσκεται στην ΕΕ». Κατά τη διάρκεια της πανδημίας **COVID-19**, αναδείχθηκαν σαφώς **οι στενές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των Δυτικών Βαλκανίων**. Παρότι η ίδια η ΕΕ έχει πληγεί σοβαρά από την πανδημία, έχει παράσχει **πρωτοφανή στήριξη ουσιώδους σημασίας στα Δυτικά Βαλκάνια, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής της 29ης Απριλίου¹** και στη δήλωση της συνόδου κορυφής του **Ζάγκρεμπ** της 6ης Μαΐου 2020.

Η πανδημία COVID-19 **διαταράσσει σοβαρότατα τις οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων**, οι οποίες ήδη **υστερούσαν από άποψη οικονομικής σύγκλισης με την ΕΕ**. Η περιοχή αντιμετώπιζε συνεχείς προκλήσεις λόγω αδύναμης ανταγωνιστικότητας, υψηλής ανεργίας και σημαντικής αποδημίας επιστημόνων. Η ανάγκη εντατικοποίησης των προσπαθειών σύγκλισης μέσω της εφαρμογής διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, της υπέρβασης των διαρθρωτικών αδυναμιών, της ενίσχυσης των δυνατοτήτων καινοτομίας και της επιτάχυνσης της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα του μέλλοντός τους στην ΕΕ, είναι πιο επιτακτική από ποτέ άλλοτε.

Συνεπώς, στόχος του παρόντος **οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου είναι να δοθεί ώθηση στη μακροπρόθεσμη ανάκαμψη** —με την υποστήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης—, γεγονός που θα οδηγήσει σε συνεχή οικονομική μεγέθυνση και στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται ώστε να σημειωθεί πρόοδος στην ευρωπαϊκή πορεία της περιοχής, καθώς και σε περαιτέρω προσέγγιση των Δυτικών Βαλκανίων με την ενιαία αγορά της ΕΕ. Στόχος του είναι **η αξιοποίηση του ανεκμετάλλετου οικονομικού δυναμικού της περιοχής και των σημαντικών περιθωρίων για αυξημένη ενδοπεριφερειακή οικονομική συνεργασία και εμπόριο²**. Με πληθυσμό που ανέρχεται περίπου σε 18 εκατομμύρια, η περιοχή αποτελεί σημαντική αγορά για την ΕΕ, καθώς και περιοχή διέλευσης για ευρωπαϊκά και διεθνή αγαθά, με εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό για εταιρείες που είναι έτοιμες να επενδύσουν. Ως εκ τούτου, τα **Δυτικά Βαλκάνια** μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στις **παγκόσμιες αλυσίδες αξίας που εφοδιάζουν την ΕΕ** και αυτός ο ρόλος θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, αυτό θα συμβάλει επίσης στη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ.

Το παρόν **οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο προβλέπει μια σημαντική δέσμη επενδυτικών μέτρων για την περιοχή**. Εδράζεται σε μια πρόταση για τη θέσπιση ενός

¹ COM(2020) 315 final σχετικά με τη «Στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων για την αντιμετώπιση της COVID-19 και την ανάκαμψη μετά την πανδημία».

² Παγκόσμια Τράπεζα, Western Balkans Regular Economic Reports, φθινόπωρο 2019: «Εάν η Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) επεκτεινόταν περαιτέρω με διατάξεις σχετικά με την κυκλοφορία των κεφαλαίων, την προστασία των καταναλωτών, τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας και το περιβαλλοντικό δίκαιο, υπολογίζεται ότι η αύξηση του εμπορίου και του πραγματικού ΑΕΠ θα ανερχόταν σε 2,5 τοις εκατό. Θα μπορούσε να επιτευχθεί αύξηση 6,7 τοις εκατό εάν οι χώρες εμβάθυναν τη δέσμευσή τους στο επίπεδο των δεσμεύσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.»

Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας III (ΜΠΒ III)³, καθώς και ενισχυμένων μέσων για την προώθηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, η οποία βασίζεται στις επιδόσεις και είναι προσανατολισμένη προς τις μεταρρυθμίσεις.

Με την επιφύλαξη της έγκρισης του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου και των σχετικών νομικών βάσεων, η Επιτροπή προτείνει την κινητοποίηση έως και **9 δισ. EUR από τη χρηματοδότηση του ΜΠΒ III για την περίοδο 2021-2027** για τη στήριξη της οικονομικής σύγκλισης με την ΕΕ, πρωτίστως μέσω **επενδύσεων και στήριξης της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, της βιώσιμης συνδεσιμότητας και της διττής πράσινης και ψηφιακής μετάβασης**. Η Επιτροπή προτείνει το μεγαλύτερο μέρος αυτής της στήριξης να διοχετευτεί σε **παραγωγικές επενδύσεις και βιώσιμες υποδομές καίριας σημασίας στα Δυτικά Βαλκάνια**. Η επενδυτική ικανότητα της περιοχής θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί μέσω της κινητοποίησης ενός νέου **μηχανισμού εγγυήσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια**⁴, με τη φιλοδοξία να **αντληθούν ενδεχομένως επενδύσεις ύψους έως και 20 δισ. EUR**

Η καλύτερη σύνδεση των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων —εντός της περιοχής και με την ΕΕ— αποτελεί προτεραιότητα. Για τη σύνδεση αυτή απαιτείται ισχυρή δέσμευση από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων για την υλοποίηση θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων, την εμβάθυνση της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης και **την ανάπτυξη κοινής περιφερειακής αγοράς** με βάση το κεκτημένο της ΕΕ, ώστε **η περιοχή να καταστεί πιο ελκυστική για επενδύσεις**. Η ΕΕ θα καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την περαιτέρω προσέγγιση της περιοχής με την ενιαία αγορά της ΕΕ. Επιπλέον, τα Δυτικά Βαλκάνια αναμένεται να επωφεληθούν τα μέγιστα από τις ενισχυμένες προσπάθειες με στόχο την **υπέρβαση της κληρονομιάς του παρελθόντος**, κυρίως όσον αφορά την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ Σερβίας και Κόσοβου και την επιτυχή έκβαση του διαλόγου που διεξάγεται υπό την αιγίδα της ΕΕ*.

Η **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία**⁵ προσφέρει ένα στρατηγικό σχέδιο για την ανάληψη κοινής δράσης με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνεπάγονται η **πράσινη μετάβαση**, η κλιματική αλλαγή, η απώλεια βιοποικιλότητας και η υπέρμετρη χρήση πόρων, καθώς και η ρύπανση, αποσυνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στη δέσμευση της ΕΕ για επίτευξη **κλιματικής ουδετερότητας** έως το 2050. Υπό το πρίσμα αυτής της φιλοδοξίας και της μελλοντικής τους πορείας στην ΕΕ, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων —με τη στήριξη της ΕΕ— θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους προς αυτήν την κατεύθυνση.

Τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να επιδιώξουν την εφαρμογή της ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη και των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, της συμφωνίας του Παρισιού για το κλίμα και των διεθνώς συμφωνημένων στόχων για τη βιοποικιλότητα. Η ανάληψη φιλόδοξης δράσης και οι κοινές προσπάθειες για την υλοποίηση αυτού του θεματολογίου θα παράσχουν

³ COM(2018) 465 final – Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ III).

⁴ Ο μηχανισμός εγγυήσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια θα συσταθεί στο πλαίσιο της εγγύησης εξωτερικής δράσης της ΕΕ μετά το 2020 και του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη+. Θα περιλαμβάνει την παροχή δημοσιονομικών εγγυήσεων της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, καθώς και σε άλλους εκτελεστικούς εταίρους, υπέρ χρηματοδοτικών πράξεων και επενδυτικών προγραμμάτων που εφαρμόζουν τις πολιτικές οι οποίες έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο του ΜΠΒ III και στο παρόν οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο.

* Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κόσοβου.

⁵ COM(2019) 640 final

στην ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια το πλεονέκτημα του πρωτοπόρου στη διεθνή οικονομική σκηνή, αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητά τους στις αναπτυσσόμενες παγκόσμιες αγορές βιώσιμων και πράσινων τεχνολογιών. Οι υφιστάμενες πλατφόρμες συνεργασίας μας παρέχουν ευκαιρίες για την ενίσχυση αμοιβαία επωφελών συμμαχιών και τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού γύρω από νέες βιώσιμες τεχνολογίες, όπως το ανανεώσιμο υδρογόνο, η προηγμένη ηλιακή και αιολική ενέργεια, οι συσσωρευτές και η δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και γύρω από κρίσιμες πρώτες ύλες για τις τεχνολογίες αυτές, όπως οι σπάνιες γαίες.

Με βάση την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η παρούσα ανακοίνωση συνοδεύεται από *έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που καθορίζει μια πράσινη ατζέντα για τα Δυτικά Βαλκάνια*. Προβλέπει σχετικές δράσεις και συστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της εναρμόνισης με τα πρότυπα και το κεκτημένο της ΕΕ.

Στο ίδιο πνεύμα, τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να χρησιμοποιούν την **ψηφιακή στρατηγική**⁶ της ΕΕ ως κατευθυντήρια αρχή για έναν ανθρωποκεντρικό ψηφιακό μετασχηματισμό των οικονομιών και των κοινωνιών τους. Με τον τρόπο αυτό, θα είναι σε καλύτερη θέση να ενσωματωθούν στις αλυσίδες εφοδιασμού υψηλότερης προστιθέμενης αξίας της ΕΕ και, στο μέλλον, να ενταχθούν σε μια ταχέως εξελισσόμενη ψηφιακή ενιαία αγορά της ΕΕ. Με βάση το ψηφιακό θεματολόγιο του 2018 για τα Δυτικά Βαλκάνια, το εν λόγω επενδυτικό σχέδιο προσφέρει μια ευκαιρία για την επιτάχυνση της ψηφιοποίησης των κυβερνήσεων, των δημόσιων υπηρεσιών και των επιχειρήσεων, κατά τρόπο που συνάδει με τις αξίες και το νομικό πλαίσιο της ΕΕ.

Η συνεχής ανταγωνιστικότητα της περιοχής βασίζεται αναπόφευκτα στην ικανότητά της να αναπτύξει την οικεία **ανθρώπινη και επιχειρηματική ικανότητα καινοτομίας**, καθώς και να δημιουργήσει εξειδικευμένα τμήματα αγοράς. Ως εκ τούτου, επένδυση στο μέλλον σημαίνει επίσης επένδυση στην έρευνα, την καινοτομία, την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τη νεολαία και τον αθλητισμό. Πρόκειται για ισχυρά εργαλεία για την ενίσχυση όχι μόνο της οικονομικής ανάπτυξης, της ανθεκτικότητας και της ανταγωνιστικότητας της περιοχής, αλλά και της κοινωνικής συνοχής, κάτι που συνεπάγεται την πλήρη οικονομική συμμετοχή όλων των πολιτών της, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά. Η ένταξη των Ρομά στην κοινωνία μέσω της στήριξης της πλήρους συμμετοχής τους στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας είναι ιδιαίτερης σημασίας και θα αποτελέσει βασική προτεραιότητα της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ⁷.

Κατά συνέπεια, για να στηριχθεί η επίτευξη των στόχων του παρόντος οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των επενδύσεων στην περιοχή, η Επιτροπή θα προτείνει σύντομα ειδικό **θεματολόγιο για τα Δυτικά Βαλκάνια για την καινοτομία, την έρευνα, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τη νεολαία και τον αθλητισμό** («θεματολόγιο καινοτομίας για τα Δυτικά Βαλκάνια»). Αυτή η ολοκληρωμένη, μακροπρόθεσμη στρατηγική για τη συνεργασία με τα Δυτικά Βαλκάνια στους εν λόγω τομείς θα είναι ουσιαστική για την ενίσχυση της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου, την ανάσχεση της αποδημίας επιστημόνων και την ενθάρρυνση της κυκλοφορίας εγκεφάλων, καθώς και για την προώθηση της ανάπτυξης ενός μακροπρόθεσμου βιώσιμου οικοσυστήματος καινοτομίας και τη μετάβαση σε μια οικονομία που θα βασίζεται στη γνώση. Θα θέσει τις βάσεις για τη χάραξη τεκμηριωμένων πολιτικών και την προώθηση

⁶ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ σχετικά με τη «Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης», COM(2020) 67 final.

⁷ Το σχέδιο θα συμβάλει επίσης στην υλοποίηση της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ένα «στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά» (COM (2020) 620), το οποίο αποτελεί μέρος του φιλόδοξου θεματολογίου της ΕΕ για την ισότητα και τη δημιουργία μιας Ένωσης που επιδιώκει περισσότερο όσον αφορά την κοινωνική δικαιοσύνη και την ευημερία.

υψηλής ποιότητας συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης χωρίς αποκλεισμούς, παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο καλύτερες προοπτικές για τη νεολαία στην περιοχή.

Το παρόν σχέδιο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στήριξης των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία προς την ΕΕ. Η οικονομική ανάπτυξη και η εφαρμογή θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων θα πρέπει είναι αλληλοενισχυόμενες και να συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σαφώς καθορισμένων απαιτήσεων της διαδικασίας προσχώρησης εκ μέρους των χωρών-εταίρων. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων σε θέματα κράτους δικαίου και διαρθρωτικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων, ιδίως των μεταρρυθμίσεων που προσδιορίζονται στα προγράμματα οικονομικής μεταρρύθμισης⁸ οι οποίες θα μεγιστοποιήσουν τον δυναμικό αντίκτυπο της παρούσας δέσμης επενδυτικών μέτρων.

Σημαντικός παράγοντας για τις υφιστάμενες διαρθρωτικές αδυναμίες είναι η ανεπαρκής διακυβέρνηση και, ειδικότερα, η περιορισμένη πρόοδος όσον αφορά την αντιμετώπιση των ελλείψεων στον τομέα του κράτους δικαίου και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και η δημόσια διοίκηση δεν βρίσκονται μόνο στο επίκεντρο της διαδικασίας προσχώρησης, αλλά αποτελούν επίσης την κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάκαμψη της περιοχής και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι πιθανών μελλοντικών κρίσεων και οικονομικών κλυδωνισμών. Ο σεβασμός του κράτους δικαίου είναι επίσης αναγκαίος για την προστασία των χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ, καθώς και προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι πόροι αυτοί χρησιμοποιούνται για τη στήριξη της ανάπτυξης των Δυτικών Βαλκανίων.

II. Η χρηστή διακυβέρνηση ως βάση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης

Επομένως, η ενίσχυση των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης θα καταστεί δυνατή μόνο εάν τα Δυτικά Βαλκάνια αναλάβουν σταθερή δέσμευση και υλοποιήσουν θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες. Οι διαρθρωτικές κοινωνικοοικονομικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως εκείνες που προσδιορίζονται στα προγράμματα οικονομικής μεταρρύθμισης και στην κοινή καθοδήγηση πολιτικής, είτε ενισχύοντας το κράτος δικαίου και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είτε βελτιώνοντας τη δημόσια διοίκηση, είναι αναγκαίες για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την επιχειρηματικότητα, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τις βιώσιμες επενδύσεις. Οι ηγέτες των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων πρέπει να εκπληρώσουν τη δέσμευσή τους για την υλοποίηση των απαιτούμενων θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων με

⁸ Για να καρπωθούν τα οφέλη των επενδύσεων που υποστηρίζονται στο πλαίσιο του ΜΠΒ III και να επιτύχουν βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να εξετάσουν και να υλοποιήσουν τις μεταρρυθμίσεις που έχουν συμφωνηθεί από κοινού κατά τη διάρκεια του οικονομικού και δημοσιονομικού διαλόγου με την ΕΕ στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής μεταρρύθμισης και συνιστώνται στο πλαίσιο της ετήσιας δέσμης μέτρων για τη διεύρυνση. Οι προτεραιότητες όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις πολιτικής και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προσδιορίζονται σε αυτό το πλαίσιο επιβεβαιώνουν την ανάγκη ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας όσον αφορά τον σχεδιασμό, την επιλογή και τη διαχείριση επενδυτικών έργων, καθώς και την ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των πολιτικών για την αγορά εργασίας. Είναι απαραίτητο να συντελεστεί πρόοδος στις μεταρρυθμίσεις οικονομικής διακυβέρνησης προκειμένου να επιτευχθεί η αναμενόμενη μεγάλη αύξηση των επενδύσεων εγκαίρως και κατά τρόπο αποδοτικό. Επιπλέον, ο διάλογος σχετικά με τα προγράμματα οικονομικής μεταρρύθμισης θα πρέπει να παρέχει σημαντική καθοδήγηση για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων στο πλαίσιο του οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου, καθώς και για τον προσεκτικό σχεδιασμό και την κατά προτεραιότητα ιεράρχηση των πόρων.

μεγαλύτερη αξιοπιστία και με σαφέστερη πολιτική δέσμευση, σύμφωνα με την αναθεωρημένη μεθοδολογία για τη διεύρυνση⁹.

Το **κράτος δικαίου** αποτελεί κρίσιμη πτυχή του δημοκρατικού μετασχηματισμού, καθώς και τον βασικό δείκτη αναφοράς βάσει του οποίου η ΕΕ αξιολογεί την πρόοδο όσον αφορά την προσχώρηση. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η πρόοδος μεταξύ των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις. Η επιχειρησιακή συνεργασία των Δυτικών Βαλκανίων με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τους οργανισμούς της ΕΕ εξακολουθεί να βελτιώνεται. Εντούτοις, η επίτευξη αξιόπιστης πρόοδου στον τομέα του κράτους δικαίου παραμένει σημαντική πρόκληση, η οποία συχνά συσχετίζεται με έλλειψη πολιτικής βούλησης, τη συνέχιση της ύπαρξης σαφών στοιχείων «άλωσης του κράτους» και περιορισμένη πρόοδο στον τομέα της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.

Η **δέσμη μέτρων του 2020 για τη διεύρυνση**¹⁰, η οποία εγκρίθηκε παράλληλα με την παρούσα ανακοίνωση, παρέχει μια λεπτομερή επισκόπηση της τρέχουσας κατάστασης των θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων, καθώς και καθοδήγηση γι' αυτές τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες, οι οποίες παραμένουν στο επίκεντρο της διαδικασίας προσχώρησης της ΕΕ.

Οι πολίτες έχουν σημαντικό συμφέρον από την ύπαρξη ενός λειτουργικού συστήματος ελέγχων και ισορροπιών όπου μια εμφανώς ανεξάρτητη, αμερόληπτη και αποτελεσματική δικαστική εξουσία που διαθέτει μέσα δράσης διασφαλίζει ότι όλοι οι κρατικοί θεσμοί τηρούν το δίκαιο και διατηρούν την ακεραιότητα, καθώς και ότι οι πολίτες προστατεύονται από αυθαίρετες αποφάσεις και μπορούν να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται ασφάλεια δικαίου, απουσία διαφθοράς και διοικήσεις που λειτουργούν αποτελεσματικά ώστε να μπορούν να δραστηριοποιούνται και να βασίζονται σε αποτελεσματικούς και ανεξάρτητους θεσμούς για την επιβολή των οικονομικών τους δικαιωμάτων. Οι ξένοι επενδυτές χρειάζονται διαβεβαιώσεις ότι υπάρχουν ίσοι όροι ανταγωνισμού ώστε να προστατεύονται οι επενδύσεις τους. Η εναρμόνιση με τους κανόνες περί δημόσιων συμβάσεων της ΕΕ και η ενισχυμένη διαφάνεια και εποπτεία είναι καίριας σημασίας, ιδίως για τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση σημαντικών δημόσιων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προτείνονται στο παρόν σχέδιο, καθώς και για την πρόληψη της διαφθοράς σε αυτόν τον τομέα. Πρέπει να καθοριστεί μια στρατηγική προσέγγιση για την αποτελεσματική εξάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων και της οικονομικής τους βάσης, συμπεριλαμβανομένων βελτιωμένων αποτελεσμάτων στον τομέα των οικονομικών ερευνών και της δήμευσης περιουσιακών στοιχείων. Η συνεργασία μεταξύ των εταίρων στην περιοχή, καθώς και με την ΕΕ, είναι ουσιώδους σημασίας για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προκλήσεων όσον αφορά την ασφάλεια, όπως η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η παράνομη διακίνηση όπλων, η εμπορία ανθρώπων και η παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν κενά στην προστασία των χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ, είναι επιτακτική ανάγκη οι εταίροι στα Δυτικά Βαλκάνια να διασφαλίσουν ότι η απάτη, η διαφθορά, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η υπεξαίρεση αντιμετωπίζονται με αποτελεσματικές, αποτρεπτικές και αναλογικές ποινικές κυρώσεις. Οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων που είναι συμβαλλόμενα μέρη διεθνών συμφωνιών αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής θα πρέπει να αποδέχονται την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ως αρμόδια αρχή των κρατών μελών που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία για την

⁹ COM(2020) 57 final, «Ενίσχυση της διαδικασίας προσχώρησης – Μια αξιόπιστη προοπτική της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια».

¹⁰ COM(2020) 660/2

εφαρμογή των εν λόγω συμφωνιών.¹¹ Η συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων θα πρέπει να διευκολυνθεί με τη σύναψη συμφωνιών συνεργασίας.¹²

Η ανάπτυξη δημόσιας διοίκησης υψηλής ποιότητας αποτελεί το θεμέλιο της εύρυθμης λειτουργίας ενός κράτους. Είναι ουσιώδους σημασίας για μια αποδοτική και αποτελεσματική δημόσια διοίκηση που παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Όσον αφορά τη διαχείριση των επενδύσεων, το κράτος χρειάζεται ισχυρή ικανότητα ώστε να προσδιορίζει, να ιεραρχεί κατά προτεραιότητα, να αναπτύσσει και να διαχειρίζεται μελλοντοστραφή έργα υποδομών και άλλα έργα στρατηγικών επενδύσεων, σε στενή συνεργασία με τους πολίτες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Μια επαγγελματική δημόσια διοίκηση διαδραματίζει επίσης καίριο ρόλο στη συμβολή στην πρόληψη της διαφθοράς, μεταξύ άλλων μέσω της ενίσχυσης της διαφάνειας και της χρήσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Οι διαδικασίες για τις δημόσιες συμβάσεις πρέπει να εναρμονιστούν με τους κανόνες της ΕΕ και να εφαρμόζονται πλήρως· οι εξαιρέσεις στις διαδικασίες αυτές θα πρέπει να εφαρμόζονται περιοριστικά, συμπεριλαμβανομένου του περιορισμού της χρήσης διακρατικών συμφωνιών. Αυτό θα συμβάλει ώστε να διασφαλιστεί ότι η διαφθορά στον τομέα των συμβάσεων δεν παρεμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη, δεν προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά και δεν δημιουργεί ανεπάρκειες που οδηγούν σε μείωση της ανταγωνιστικότητας, του εμπορίου και των επενδύσεων. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα ενισχύσουν επίσης τις διασφαλίσεις έναντι οποιασδήποτε κατάχρησης των χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ.

Η ΕΕ θα εξακολουθήσει να παρέχει σημαντική χρηματοδότηση και στήριξη σε μεταρρυθμίσεις που αφορούν τη χρηστή διακυβέρνηση και τα θεμελιώδη ζητήματα τουλάχιστον στα σημερινά επίπεδα. Σύμφωνα με την αρχή της αιρεσιμότητας που αποτυπώνεται στην αναθεωρημένη μεθοδολογία για τη διεύρυνση, οι χώρες που σημειώνουν πρόοδο στις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες θα πρέπει να επωφελούνται από αυξημένη χρηματοδότηση και επενδύσεις – μεταξύ άλλων μέσω ενός Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας που θα βασίζεται στις επιδόσεις και θα είναι προσανατολισμένος προς τις μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, υπάρχει εξίσου ανάγκη για αποφασιστικά μέτρα που θα επιβάλλουν κυρώσεις σε περίπτωση σοβαρής ή παρατεταμένης στασιμότητας ή οπισθοδρόμησης. Τα μέτρα αυτά προβλέπουν ότι, με βάση την αξιολόγηση της προόδου από την Επιτροπή στις ετήσιες εκθέσεις της, το εύρος και η ένταση της χρηματοδότησης της ΕΕ θα μπορούσαν να προσαρμοστούν προς τα κάτω.

III. Μια σημαντική δέσμη επενδυτικών μέτρων

Η πρόταση της Επιτροπής για έναν Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ ΙΙΙ)¹³ ανέρχεται σε περισσότερα από 14 δις. EUR¹⁴ κατά την περίοδο 2021-2027, εκ των οποίων η μερίδα του λέοντος προορίζεται για τα Δυτικά Βαλκάνια.

¹¹ Σύμφωνα με το άρθρο 104 παράγραφος 4 του [κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία]

¹² Σύμφωνα με το άρθρο 99 παράγραφος 3 και το άρθρο 104 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

¹³ COM(2018) 465 final Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ ΙΙΙ).

Ο ΜΠΒ ΙΙΙ θα παρουσιάσει μια **αξιόπιστη προσέγγιση με γνώμονα την πολιτική, με στρατηγική και δυναμική χορήγηση βοήθειας**, θέτοντας τις θεμελιώδεις απαιτήσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους της ΕΕ στο επίκεντρο της στήριξης της ΕΕ. Μέσω της περαιτέρω εστίασης της χρηματοδοτικής βοήθειας της ΕΕ σε βασικές προτεραιότητες, ο ΜΠΒ ΙΙΙ θα παράσχει ακόμη μεγαλύτερη μόχλευση για τη στήριξη μεταρρυθμίσεων που προάγουν τη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και φέρνουν τους εταίρους εγγύτερα στις αξίες και τα πρότυπα της Ένωσης.

Στον πυρήνα του παρόντος οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου βρίσκεται μια **σημαντική δέσμη επενδυτικών μέτρων** για την περιοχή, στο πλαίσιο της οποίας το μεγαλύτερο μέρος της στήριξης προορίζεται για **βασικές παραγωγικές επενδύσεις και υποδομές**. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα στηριχθούν η διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, καθώς και η ανάπτυξη, στα Δυτικά Βαλκάνια, συνδεδεμένων, ανταγωνιστικών, βιώσιμων και ακμαζουσών οικονομιών που θα βασίζονται στη γνώση και θα είναι προσανατολισμένες προς την καινοτομία, με έναν ολοένα και πιο δυναμικό ιδιωτικό τομέα. Η δέσμη επενδυτικών μέτρων θα είναι καθοριστικής σημασίας για την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην περιοχή από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) και άλλα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ΔΧΙ), ιδρύματα αναπτυξιακής χρηματοδότησης των κρατών μελών της ΕΕ (DFI), τις κυβερνήσεις των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και ιδιώτες επενδυτές, συμπεριλαμβανομένων των ξένων άμεσων επενδύσεων, καθώς και για την ολοκλήρωση των αγορών.

Μια πρώτη δέσμη έργων, η οποία διαρθρώνεται γύρω από δέκα **εμβληματικές επενδύσεις, παρουσιάζεται στο παράρτημα**. Αυτές οι **προτάσεις έργων** βασίζονται στα αποτελέσματα των προκαταρκτικών διαβουλεύσεων με τις κυβερνήσεις της περιοχής, καθώς και στις προτεραιότητές τους όσον αφορά τις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Ένα πρώτο βήμα στην εφαρμογή του παρόντος οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου θα μπορούσε να είναι μια **δέσμη έργων υποδομής** στα οποία θα μπορούσε να επικεντρωθεί η **χρηματοδότηση κατά την περίοδο 2021-22, με την προσδοκία ότι αυτά τα έργα θα αποδεσμεύσουν σημαντικές επενδύσεις**. Αυτό θα καθιστούσε δυνατή την ολοκλήρωση **ώριμων προτάσεων έργων ή την ουσιαστική τους πρόοδο έως το 2024, ιδίως στους τομείς της ψηφιακής μετάβασης, των μεταφορών, της ενεργειακής μετάβασης και του περιβάλλοντος**.

Περαιτέρω χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΜΠΒ θα μπορούσε εν συνεχεία να χρησιμοποιηθεί για τη **στήριξη έργων υποδομής και παραγωγικών επενδύσεων** με ισχυρή εστίαση στη **διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση** για την περιοχή, ώστε να δοθεί ώθηση στην κυκλική οικονομία, να ενισχυθεί η βιοποικιλότητα και να υλοποιηθεί από κοινού η **προσεχής πράσινη ατζέντα για τα Δυτικά Βαλκάνια**. Θα μπορούσαν επίσης να στηριχθούν επενδύσεις σε αγροτικές περιοχές και στον τομέα της γεωργίας, στον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα, στον τομέα της υγείας, καθώς και στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, καθώς και με σκοπό την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, μεταξύ άλλων όσον αφορά την καινοτομία.

Επιπρόσθετα στις σημαντικές επιχορηγήσεις της ΕΕ στην περιοχή, η ΕΕ μπορεί να παράσχει εγγυήσεις ώστε να συμβάλει στη μείωση του κόστους χρηματοδότησης τόσο για τις δημόσιες όσο και για τις ιδιωτικές επενδύσεις και να περιορίσει τον κίνδυνο για τους

¹⁴ Τα χρηματικά ποσά παρέχονται σε τρέχουσες τιμές. Η πρόταση της Επιτροπής για τον ΜΠΒ ΙΙΙ ανέρχεται σε 14,5 δισ. EUR, ωστόσο στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17ης–21ης Ιουλίου 2020 το ποσό μειώθηκε σε 14,162 δισ. EUR, με την επιφύλαξη της συμφωνίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

επενδυτές: Η στήριξη μέσω του προτεινόμενου μηχανισμού εγγυήσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια αναμένεται να κινητοποιήσει επενδύσεις ύψους περίπου 20 δισ. EUR κατά την επόμενη δεκαετία.

Το πλαίσιο επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF), συμπεριλαμβανομένης της πλατφόρμας του για τον ιδιωτικό τομέα, συγκεκριμένα του μέσου επιχειρηματικής καινοτομίας και ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια (WB EDIF) και του μηχανισμού εγγυήσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια, τα οποία συσπειρώνουν εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων, διμερείς χορηγούς και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, θα είναι το κύριο μέσο για την εξασφάλιση της ταχείας ανάπτυξης της δέσμης επενδυτικών μέτρων με στόχο:

- την ενίσχυση των βασικών συνδέσεων υποδομών, ιδίως των κύριων μεταφορικών και ενεργειακών συνδέσεων, οι οποίες είναι καθοριστικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη, την ολοκλήρωση της αγοράς και το διασυνοριακό εμπόριο εντός της περιοχής και με την Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁵.
- την υποστήριξη της διττής πράσινης και ψηφιακής μετάβασης.
- την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα, την ενίσχυση της καινοτομίας και την ανάπτυξη των βασικών κοινωνικών τομέων.
- τη σύνδεση των οικονομιών μέσω της ενίσχυσης της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης και της ολοκλήρωσης με την ΕΕ.

Για να μεγιστοποιηθεί ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος των επενδύσεων, θα είναι αναγκαία η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στους τομείς της οικονομίας και της διακυβέρνησης από τις χώρες-εταίρους, συμπεριλαμβανομένων μεταρρυθμιστικών μέτρων όσον αφορά τη συνδεσιμότητα και της αύξηση της στατιστικής ικανότητας. Η πρόοδος στον τομέα των θεμελιωδών αρχών θα πρέπει να συνεχιστεί παράλληλα με την υλοποίηση των εμβληματικών πρωτοβουλιών. Η ΕΕ θα στηρίζει επίσης τη λήψη μέτρων ανάπτυξης ικανοτήτων, κατά περίπτωση, για να βελτιωθεί η ικανότητα διαχείρισης των δημόσιων συμβάσεων και των δημόσιων επενδύσεων με στόχο την προετοιμασία, τη διαχείριση και την εποπτεία της υλοποίησης των έργων. Η ΕΕ θα συνεργαστεί με τα Δυτικά Βαλκάνια για να εξασφαλίσει ότι οι επενδύσεις σε έργα κοινού στρατηγικού ενδιαφέροντος ελέγχονται δεόντως ώστε να εντοπίζονται, να αξιολογούνται και να μετριάζονται οι δυνητικοί κίνδυνοι για την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη, σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες της ΕΕ και του ΠΟΕ.

Οι τελικές αποφάσεις για τις ενδεικτικές προτάσεις έργων και χρηματοδότησης που καθορίζονται στο παρόν σχέδιο θα ληφθούν με πλήρη τήρηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και της διαδικασίας προγραμματισμού, καθώς και σύμφωνα με τη βασιζόμενη στις επιδόσεις και προσανατολισμένη προς τις μεταρρυθμίσεις προσέγγιση του μελλοντικού κανονισμού για τον ΜΠΒ III που τελεί επί του παρόντος υπό συζήτηση από τους συννομοθέτες, και ιδίως με γνώμονα την πρόοδο στην υλοποίηση του θεματολογίου της ΕΕ για τη διεύρυνση, τη συνάφεια και την ωριμότητα, καθώς και σε συμμόρφωση με τους σχετικούς κανόνες της ΕΕ. Θα πρέπει να τηρηθεί ο πράσινος όρκος του «μη βλάπτειν». Για

¹⁵ Γι' αυτόν τον λόγο, από τη δεκαετία του 1990, η ΕΕ έχει συνεισφέρει πάνω από 11 δισ. EUR στην ανάπτυξη μεταφορικών και ενεργειακών υποδομών στην περιοχή, μέσω επιχορηγήσεων και δανείων, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση επενδύσεων ύψους περίπου 22 δισ. EUR. Η δέσμευση ενισχύθηκε περαιτέρω με τη θέσπιση του θεματολογίου συνδεσιμότητας το 2015, με αποτέλεσμα τη δέσμευση επιπλέον 1 δισ. EUR έως το 2020 — η οποία θα μπορέσει να προσελκύσει επενδύσεις ύψους 4 δισ. EUR και να δημιουργήσει πάνω από 45 000 θέσεις εργασίας.

να μεγιστοποιηθεί η μόχλευση του παρόντος οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου, η ΕΕ, στο πνεύμα της προσέγγισης του τύπου «Ομάδα Ευρώπη», θα προσεγγίσει επίσης τους εταίρους της και θα αξιοποιήσει υφιστάμενες περιφερειακές πρωτοβουλίες, όπως η διαδικασία του Βερολίνου, ώστε να εξασφαλίσει τη μέγιστη συμπληρωματικότητα μεταξύ των δράσεων της ΕΕ και άλλων πολυμερών και διμερών δράσεων.

IV. Επενδύοντας στις βιώσιμες μεταφορές

Η ΕΕ θα δώσει προτεραιότητα σε έργα και προγράμματα σχετικά με την ενδεικτική επέκταση του **κεντρικού δικτύου** του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), τα οποία είναι στρατηγικού ενδιαφέροντος για την περιοχή και την ΕΕ. Θα αναληφθεί δράση για την επίτευξη της κατασκευής νέων υποδομών μεταφορών και της αναβάθμισης των υφιστάμενων υποδομών, με **στόχο τη συμμόρφωση του κεντρικού δικτύου μεταφορών με τα πρότυπα της ΕΕ.**

Οι ταχείες και αποδοτικές μεταφορικές συνδέσεις, τόσο εντός της περιοχής όσο και με τα γειτονικά κράτη μέλη της ΕΕ, και οι βιώσιμες μεταφορές με περαιτέρω επενδύσεις σε σιδηροδρομικές και εσωτερικές πλωτές μεταφορές είναι **κρίσιμης σημασίας**. Σε αυτό το πλαίσιο, για την περαιτέρω προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και ολοκλήρωσης, η σύνδεση των πρωτεύουσών στην περιοχή και με την ΕΕ θα αποτελέσει σημαντική προτεραιότητα, όπως και η προώθηση λύσεων πολυτροπικών μεταφορών και της αλλαγής του τρόπου εκτέλεσης των μεταφορών, καθώς και η μείωση της ρύπανσης που σχετίζεται με τις μεταφορές.

Η δημιουργία αυτών των συνδέσεων θα δώσει ώθηση στις επενδύσεις, θα διευκολύνει το περιφερειακό εμπόριο και θα **οδηγήσει σε βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη**, βελτιώνοντας την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής. Θα αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες, προκειμένου να βελτιωθούν τα συστήματα πληροφοριών, να δοθεί προτεραιότητα στην οδική ασφάλεια (και να εξαλειφθούν τα τμήματα υψηλού κινδύνου του οδικού δικτύου και οι ισόπεδες διασταυρώσεις με σιδηροδρόμους) και να υποβοηθηθούν ο σχεδιασμός και η εφαρμογή συστημάτων συντήρησης. **Η συνεργασία με την Κοινότητα Μεταφορών θα εντατικοποιηθεί περαιτέρω** ώστε να στηριχθεί η δημιουργία μιας πλήρως ολοκληρωμένης περιφερειακής αγοράς μεταφορών που θα βασίζεται στη νομοθεσία και τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τον τρόπο αυτόν θα επισπευσθούν σε μεγάλο βαθμό η εφαρμογή τεχνικών προτύπων και **μέτρων μεταρρύθμισης όσον αφορά τη συνδεσιμότητα, συμπεριλαμβανομένων της εναρμόνισης και της απλούστευσης των διαδικασιών διέλευσης συνόρων**, και θα δοθεί συνέχεια στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στις σιδηροδρομικές μεταφορές (συμπεριλαμβανομένων του διαχωρισμού των υπηρεσιών σιδηροδρομικών μεταφορών και της πρόσβασης τρίτων), ιδίως με σκοπό την υπέρβαση της κληρονομιάς των κατακερματισμένων δικτύων. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα προετοιμαστεί το έδαφος για την απρόσκοπτη ενσωμάτωση των αγορών μεταφορών των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ, η οποία θα προσφέρει εν συνεχεία νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις και τον πληθυσμό της περιοχής.

Από την πλευρά των Δυτικών Βαλκανίων, αυτές οι επενδύσεις θα πρέπει να υποστηριχθούν από:

- την έγκριση και την υλοποίηση των περιφερειακών σχεδίων δράσης που έχει καταρτίσει η Κοινότητα Μεταφορών για τους σιδηροδρόμους, την οδική ασφάλεια, τη διευκόλυνση των μεταφορών και το οδικό δίκτυο·

- την επίτευξη ταχείας προόδου όσον αφορά τα μέτρα μεταρρύθμισης της συνδεσιμότητας των μεταφορών, με στόχο την επιτάχυνση της ολοκλήρωσης με το ΔΕΔ-Μ, το κεκτημένο της ΕΕ, καθώς και με τις οικείες ψηφιακές τεχνολογίες και τις τεχνολογίες καθαρής ενέργειας· και
- τη σταδιακή έγκριση και εφαρμογή του συνόλου της νομοθεσίας και των τεχνικών προτύπων της ΕΕ για τις μεταφορές, καθώς και διαφανών διαδικασιών προκήρυξης διαγωνισμών στον τομέα των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της επιτάχυνσης της εναρμόνισης με τους κανόνες περί δημόσιων συμβάσεων της ΕΕ, με στόχο τη διευκόλυνση της ολοκλήρωσης της αγοράς.

Η Επιτροπή σκοπεύει να αυξήσει τα ποσοστά συγχρηματοδότησής της για έργα οδικών μεταφορών έως και σε 40 %. Η βιώσιμη κινητικότητα αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο για την οικοδόμηση μιας υποδομής μεταφορών κατάλληλης για το μέλλον. Για κάθε έργο οδικής υποδομής, η Επιτροπή θα προωθήσει την ανάπτυξη λύσεων για πράσινες πολυτροπικές μεταφορές. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η σύνδεση των εταίρων στην περιοχή και μεταξύ της περιοχής και της ΕΕ μέσω της ενσωμάτωσης έξυπνων και βιώσιμων στοιχείων στις οδικές μεταφορές (όπως σταθμοί φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και πολυτροπικά σημεία σύνδεσης με σιδηροδρομικά και εσωτερικά πλωτά δίκτυα κατά περίπτωση). Η εστίαση αυτή τονώνει την καινοτομία, καθώς και στοχευμένες και ορθά διαστασιολογημένες επενδύσεις. Η Επιτροπή θα προωθήσει επίσης την εφαρμογή σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας στις πόλεις της περιοχής που συνδέονται με το δίκτυο.

V. Επενδύοντας στην καθαρή ενέργεια

Η στήριξη στον τομέα της **ενέργειας** θα ενισχυθεί. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση της αγοράς ενέργειας, στην απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και στην καθαρή ενέργεια, στη δίκαιη μετάβαση, στην αύξηση της ψηφιοποίησης του συστήματος και στα έξυπνα δίκτυα, στην ενεργειακή απόδοση, συμπεριλαμβανομένου του εκσυγχρονισμού της τηλεθέρμανσης, καθώς και στην ενεργειακή ασφάλεια. Η απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές αποτελεί βασικό πυλώνα του οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου σύμφωνα με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η ενισχυμένη συνδεσιμότητα και η διεύρυνση της Ενεργειακής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια θα είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για την επιτυχή μετάβαση στην καθαρή ενέργεια στην περιοχή.

Η αυξημένη χρήση **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας** θα πρέπει να στηριχθεί, σύμφωνα με τις δυνατότητες και τα σχέδια προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή της περιοχής. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει περιβαλλοντικά ορθές επενδύσεις σε πηγές υδροηλεκτρικής, ηλιακής, αιολικής και γεωθερμικής ενέργειας. Η ανάπτυξη καθαρών και σύγχρονων τεχνολογιών ενέργειας πρέπει να συνοδεύεται από ένα καλύτερο επενδυτικό περιβάλλον, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου κανονιστικού πλαισίου που θα βασίζεται σε ανταγωνιστικούς κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μετριαστεί ο κίνδυνος οι οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων να εγκλωβιστούν σε μια εξαιρετικά μη βιώσιμη και ολοένα και πιο δαπανηρή διαδικασία νέας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον άνθρακα.

Η μετάβαση από τον άνθρακα στη βιώσιμη και καθαρή ενέργεια θα είναι καίριας σημασίας για τη μείωση τόσο των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα όσο και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η πρωτοβουλία «**πλατφόρμα για τις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα σε μετάβαση στα Δυτικά Βαλκάνια και την Ουκρανία**» βρίσκεται σε στάδιο της ανάπτυξης και αντικατοπτρίζει την πρωτοβουλία εντός της ΕΕ. Θα στηρίζει στρατηγικές μετάβασης χωρίς αποκλεισμούς που δεν αφήνουν κανέναν στο περιθώριο, προσφέροντας

ταυτόχρονα πιο καθαρές εναλλακτικές λύσεις αντί του άνθρακα και στηρίζοντας ειδικά σχεδιασμένα έργα γι' αυτές τις εξαρτώμενες από τον άνθρακα περιφέρειες.

Όσον αφορά τις χώρες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον άνθρακα, η μετάβαση σε **σύγχρονες υποδομές φυσικού αερίου χαμηλών εκπομπών** θα μπορούσε να διαδραματίσει καίριο ρόλο για την απομάκρυνση από τον άνθρακα σε **βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα**. Η εν λόγω μετάβαση μπορεί να προσφέρει στην περιοχή μια ευρέως διαθέσιμη, ασφαλή και οικονομικά προσιτή πηγή ενέργειας που θα **διατηρήσει την ανταγωνιστικότητα της περιοχής** σε διεθνή κλίμακα, **βελτιώνοντας παράλληλα σημαντικά την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και μειώνοντας τις εκπομπές**.

Στο επίκεντρο των **νέων υποδομών φυσικού αερίου πρέπει να βρίσκεται η κατασκευή νέων αγωγών**, συμπεριλαμβανομένης της **επέκτασης του Διαδριατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου**, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία για τη διαφοροποίηση των πηγών φυσικού αερίου στην ευρωπαϊκή αγορά και τη μεταφορά φυσικού αερίου στην περιοχή με στόχο την επιτάχυνση της απαλλαγής από τη χρήση άνθρακα στην παραγωγή ενέργειας. Για την κατασκευή οποιουδήποτε νέου αγωγού στα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να τηρούνται πλήρως οι κανόνες της ΕΕ, σύμφωνα με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας, και να καταδεικνύεται η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του. Ο ολόενα και πιο σημαντικός ρόλος του υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) σε παγκόσμιο επίπεδο θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ως ευκαιρία για τη διαφοροποίηση του εφοδιασμού της περιοχής με φυσικό αέριο μέσω των τερματικών σταθμών ΥΦΑ στην Ελλάδα και την Κροατία.

Σε **μακροπρόθεσμο ορίζοντα**, αυτές οι επενδύσεις σε υποδομές φυσικού αερίου θα παράσχουν τη βάση για το επόμενο βήμα στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς θα καταστήσουν δυνατή την εισαγωγή του **απανθρακοποιημένου φυσικού αερίου** μόλις καταστεί διαθέσιμο και ανταγωνιστικό, επιτρέποντας την περαιτέρω μείωση του διοξειδίου του άνθρακα και των επιπτώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Κατά συνέπεια, αυτές οι επενδύσεις θα θωρακίσουν τον ενεργειακό εφοδιασμό της περιοχής για το μέλλον.

Οι προσπάθειες για την αύξηση της **ενεργειακής απόδοσης** θα διευκολυνθούν. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η Επιτροπή προτείνει την επέκταση του «**κύματος ανακαινίσεων της ΕΕ**» στα Δυτικά Βαλκάνια. Ένα ανακαινισμένο και βελτιωμένο απόθεμα κτιρίων θα συμβάλει ώστε να προετοιμαστεί το έδαφος για την ανάπτυξη ενός απαλλαγμένου από τις ανθρακούχες εκπομπές συστήματος καθαρής ενέργειας, δεδομένου ότι ο κατασκευαστικός τομέας είναι ένας από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας στην Ευρώπη. Προς τον σκοπό αυτόν, η ΕΕ θα χρησιμοποιήσει, μεταξύ άλλων, τις υφιστάμενες πλατφόρμες, όπως το ταμείο για την πράσινη ανάπτυξη και το περιφερειακό πρόγραμμα για την ενεργειακή απόδοση, οι οποίες έχουν καταστήσει μέχρι στιγμής δυνατή την υλοποίηση επενδύσεων συνολικού ύψους 700 εκατ. EUR.

Η κατά προτεραιότητα ιεράρχηση των ενεργειακών διασυνδέσεων πραγματοποιείται ήδη στο πλαίσιο της Ενεργειακής Κοινότητας με τα έργα ενδιαφέροντος για την Ενεργειακή Κοινότητα και τα σχέδια κοινού ενδιαφέροντος. Οι χώρες-εταίροι στα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να υλοποιήσουν μεταρρυθμίσεις της αγοράς ώστε να επιταχύνουν την ολοκλήρωση με τις αγορές φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας της κεντροανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στο πλαίσιο της ενεργειακής συνδεσιμότητας της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης (CESEC), η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί στενά τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, με στόχο την επιτάχυνση της ολοκλήρωσης με τις αγορές φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Το **Θεματολόγιο καινοτομίας για τα Δυτικά Βαλκάνια** θα ενισχύσει περαιτέρω τη μεταφορά τεχνολογίας¹⁶ και θα διευκολύνει την πρόσβαση σε παγκόσμιους κύρους ερευνητικές υποδομές, κέντρα γνώσεων, κέντρα ικανοτήτων και διαδικτυακές πλατφόρμες, καθώς και την πρόσβαση σε προηγμένες προσομοιώσεις σε ηλεκτρονικό υπολογιστή μέσω, για παράδειγμα, της κοινής επιχείρησης για την ευρωπαϊκή υπολογιστική υψηλών επιδόσεων (EuroHPC)¹⁷. Θα στηρίζει τη μετάβαση στην παραγωγή και τη χρήση καθαρής και αποδοτικής ενέργειας, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης της ανοικτής επιστήμης και ερευνητικών υποδομών αιχμής όπως το Διεθνές Ινστιτούτο Νοτιοανατολικής Ευρώπης για Βιώσιμες Τεχνολογίες (SEEIST).

Από την πλευρά των Δυτικών Βαλκανίων, αυτές οι επενδύσεις πρέπει να στηριχθούν από:

- την επίτευξη ταχείας προόδου όσον αφορά **τα μέτρα μεταρρύθμισης στον τομέα της ενεργειακής συνδεσιμότητας** με στόχο τη δημιουργία μιας περιφερειακής αγοράς ενέργειας, και την περαιτέρω ολοκλήρωση με την αγορά ενέργειας της ΕΕ, σε στενή συνεργασία με τη Γραμματεία της Συνθήκης για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας.
- την **οριστικοποίηση της μεταρρύθμισης της Συνθήκης για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας και την έγκριση της δέσμης μέτρων της ΕΕ για την καθαρή ενέργεια** από την Ενεργειακή Κοινότητα.
- την ενίσχυση της διαδικασίας καθορισμού στόχων της Ενεργειακής Κοινότητας για το 2030 με την έγκριση ενεργειακών και κλιματικών στόχων για το 2030 σύμφωνα με τη φιλοδοξία της ΕΕ για **απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές**, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών κοινωνικοοικονομικών διαφορών των συμβαλλόμενων μερών

VI. Οικολογικός προσανατολισμός των Δυτικών Βαλκανίων – Επενδύοντας στο περιβάλλον και το κλίμα

Η **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** υποστηρίζεται από πολιτικές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη σύγχρονων, αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστικών οικονομιών όπου η ανάπτυξη είναι αποσυνδεδεμένη από τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, τη χρήση πόρων και τη δημιουργία αποβλήτων και όπου επιδιώκεται η εξασφάλιση ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία μπορεί να είναι πλήρως αποτελεσματική μόνο εάν οι χώρες άμεσης γειτονίας της ΕΕ αναλάβουν επίσης δράση εγκαίρως. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο στην περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων, δεδομένης της ευρωπαϊκής τους προοπτικής. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή παρουσιάζει, μαζί με την παρούσα ανακοίνωση, μια **πράσινη ατζέντα για τα Δυτικά Βαλκάνια**, όπως προβλέπεται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Η πράσινη ατζέντα αναμένεται ότι θα εγκριθεί από τους ηγέτες των Δυτικών Βαλκανίων στη σύνοδο κορυφής που θα πραγματοποιηθεί τον Νοέμβριο στη Σόφια. Η εν λόγω **ατζέντα** βασίζεται στους **πέντε ευρείς τομείς που καλύπτει η Πράσινη Συμφωνία: απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, απορρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα, των υδάτων και του εδάφους, κυκλική οικονομία, γεωργία και παραγωγή τροφίμων και προστασία της βιοποικιλότητας**. Η οικονομική ανάπτυξη και οι νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες θα συνδεθούν με πιο βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων της προώθησης μιας κυκλικής οικονομίας, της διατήρησης των σπάνιων πόρων και της καλύτερης επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων, σε σύνδεση με

¹⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ σχετικά με τη «Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης», COM(2020) 67 final.

¹⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ σχετικά με τη «Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης», COM(2020) 67 final.

όλους τους οικονομικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της αστικής και αγροτικής προσέγγισης, και με βάση τη βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων ως προϋπόθεση για την επιτυχία. Ήδη υπάρχουσες πλατφόρμες, όπως η στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια της Αδριατικής και του Ιονίου (EUSAIR) και η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή του Δούναβη (EUSDR), όπου οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, μπορούν να συμβάλουν στην εφαρμογή αυτής της διαδικασίας στην πράξη, καθώς σε αυτές τις περιοχές οι συντονισμένες και κοινές δράσεις είναι καίριας σημασίας.

Η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί σημαντική πηγή ανησυχίας στα Δυτικά Βαλκάνια. Η διαδεδομένη χρήση άνθρακα και ξύλου για την παραγωγή ενέργειας, καθώς και ρυπογόνων φορτηγών και αυτοκινήτων, έχει ως αποτέλεσμα οι πόλεις της περιοχής να συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων με τα χειρότερα επίπεδα ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Οι 16 σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με άνθρακα στην περιοχή εκλύουν περισσότερο διοξείδιο του θείου από το σύνολο των 250 παρόμοιων σταθμών παραγωγής στην ΕΕ. Σε αυτήν την περιοχή, η απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και η απορρύπανση είναι αλληλένδετες. Η απομάκρυνση από τον άνθρακα θα οδηγήσει σε βελτίωση της ζωής των πολιτών και θα αποφέρει σημαντική ετήσια εξοικονόμηση στον τομέα της υγείας για τους προϋπολογισμούς των Δυτικών Βαλκανίων.

Η βιώσιμη κινητικότητα είναι ένα ακόμη στοιχείο που θα είναι ουσιώδες για τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια. Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει την εφαρμογή **σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας** στις πόλεις της περιοχής, αναπτύσσοντας **πράσινες λύσεις πολυτροπικών μεταφορών**. Όσον αφορά το οδικό δίκτυο, ο στόχος θα πρέπει να είναι η σύνδεση των εταίρων στην περιοχή και μεταξύ της περιοχής και της ΕΕ μέσω της ενσωμάτωσης έξυπνων και βιώσιμων στοιχείων στις οδικές μεταφορές (όπως σταθμοί φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων), με σκοπό την ενθάρρυνση της καινοτομίας, καθώς και στοχευμένων και ορθά διαστασιολογημένων επενδύσεων.

Δεδομένης της ευρωπαϊκής προοπτικής της περιοχής, οι στόχοι της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της **μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030**, πρέπει να πλαισιώσουν τον συστημικό εκσυγχρονισμό της περιοχής και τη μελλοντική της ανάπτυξη. Αυτό συνεπάγεται τη μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και σε επενδύσεις σε υποδομές που να στηρίζουν τον διατομεακό μετασχηματισμό προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και να αποφεύγουν τη μη αξιοποίηση στοιχείων του ενεργητικού. Για να προωθήσει την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, η ΕΕ θα πρέπει επίσης να συνεχίσει να συνδράμει τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων στην ανάπτυξη και την υλοποίηση **μακροπρόθεσμων στρατηγικών για το κλίμα και εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα** με στόχο τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το κεκτημένο της ΕΕ. Θα διενεργηθεί επίσης **εκτίμηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της απαλλαγής της περιοχής από τις ανθρακούχες εκπομπές**.

Οι οικονομικοί φορείς αποτελούν βασικό παράγοντα για την επιτυχή ολοκλήρωση της πράσινης μετάβασης. Η πράσινη ατζέντα θα περιλαμβάνει μια διάσταση που θα αφορά τον ιδιωτικό τομέα, με στόχο την ενίσχυση των ιδιωτικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πράσινης και **κυκλικής οικονομίας**, καθώς και τη στροφή όλων των τομέων της οικονομίας προς τη βιωσιμότητα, είτε πρόκειται για την ενέργεια, είτε για την κινητικότητα, είτε για τη γεωργία. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστεί με την περιοχή με σκοπό την προώθηση **βιώσιμων προτύπων παραγωγής και συστημάτων τροφίμων**. Η κατάρτιση και η εφαρμογή σχεδίων δράσης για την κυκλική οικονομία, στρατηγικών πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων και ανακύκλωσης και η περιφερειακή συνεργασία για τη μείωση της

ρύπανσης από τα πλαστικά θα εξασφαλίσουν τη σταθερή πρόοδο της περιοχής προς μια πράσινη οικονομία, καθώς και όσον αφορά την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ.

Η περιοχή θα πρέπει να υιοθετήσει καινοτόμες πράσινες και ψηφιακές τεχνολογίες που δημιουργούν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, παρέχουν στη βιομηχανία τη δυνατότητα να είναι πιο παραγωγική, προσφέρουν στους εργαζομένους νέες δεξιότητες και στηρίζουν την απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές. Τα συστήματα έρευνας και καινοτομίας θα χρειαστούν αυξημένη δημόσια χρηματοδότηση ώστε να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτές τις προσπάθειες. Η Επιτροπή θα προωθήσει προγράμματα χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πράσινης καινοτομίας και των πράσινων τεχνολογιών προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Η περιοχή πρέπει επίσης να στραφεί στην **κυκλική οικονομία**, όπου η ανακύκλωση και η επαναχρησιμοποίηση αποτελούν τον κανόνα, ενώ η χρήση φυσικών πόρων είναι σημαντικά μειωμένη. Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας με τις οικείες κοινότητες γνώσης και καινοτομίας, και ιδίως με εκείνες που ασχολούνται με την ενέργεια, τις πρώτες ύλες, τη διαχείριση των τροφίμων και την αστική κινητικότητα. Αυτό θα συμβάλει περαιτέρω στην ανάπτυξη των θεματικών οικοσυστημάτων καινοτομίας στην περιοχή και στη στήριξη της συμμετοχής των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων στις ευρωπαϊκές στρατηγικές αλυσίδες αξίας, με προσοχή, μεταξύ άλλων, στα **βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και συστήματα τροφίμων**.

Η πρωτογενής **παραγωγή τροφίμων και ο τομέας της μεταποίησης**, μαζί με τη **δασοκομία και την αλιεία**, εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μεγάλο μερίδιο του ΑΕΠ και του εργατικού δυναμικού στην περιοχή (έως και το 40 % των εργαζομένων στην Αλβανία), παρουσιάζοντας μεγάλες δυνατότητες για περαιτέρω βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι κοινότητες θα καταστούν πιο ελκυστικές και θα περιοριστεί η αποδημία νέων προς αστικά κέντρα και την ΕΕ. Ωστόσο, παρά την πλούσια βάση φυσικών πόρων, το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, η παραγωγικότητα της εργασίας και η απόδοση βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, με ανεπαρκή τεχνολογία και διατήρηση της γεωργίας συντήρησης. Εξακολουθούν να απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες για την ασφάλεια των τροφίμων, την καλή μεταχείριση των ζώων και τη μετάβαση σε βιώσιμα συστήματα τροφίμων, γεγονός που αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία ενόψει της αναγκαίας ευθυγράμμισης με το κεκτημένο της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και τη στρατηγική της ΕΕ «Από το αγρόκτημα στο πιάτο». Ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη (IPARD) θα ενισχύσει τις αγροτικές οικονομίες και την αναδιάρθρωση του αγροδιατροφικού τομέα και θα επιφέρει περαιτέρω μείωση των αποβλήτων. Θα συμβάλει στην κυκλική οικονομία και τη βιοοικονομία, καθιστώντας τις αγροτικές περιοχές πιο ζωντανούς τόπους διαβίωσης και ενισχύοντας παράλληλα την ανθεκτικότητά τους σε προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή και η απώλεια βιοποικιλότητας.

Τα ζητήματα της προστασίας της **βιοποικιλότητας** και της αποκατάστασης του φυσικού κεφαλαίου, καθώς και των αποδοτικών συστημάτων συλλογής αποβλήτων και της πρόληψης της περιβαλλοντικής ρύπανσης, θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν. Αυτό μπορεί να συμβάλει στην εκμετάλλευση του τεράστιου **τουριστικού δυναμικού του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής**, εξυπηρετώντας τόσο τις τοπικές όσο και τις ευρωπαϊκές αγορές και καλύπτοντας την αυξανόμενη ζήτηση για βιώσιμο τουρισμό.

Στον **τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων**, πρέπει να δοθεί προσοχή στην ορθή συλλογή των αποβλήτων και στον διαχωρισμό των βασικών ροών αποβλήτων. Μεγαλύτερες προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν για τη μείωση της ρύπανσης των **υδάτων** και την αντιμετώπιση του ζητήματος της προστασίας των υδάτων και της προστασίας από τις

πλημμύρες. Τα θαλάσσια απορρίμματα αποτελούν παγκόσμιο πρόβλημα που αφορά όλους τους ωκεανούς ανά τον κόσμο, ενώ οι ποταμοί στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων μεταφέρουν δυσανάλογες ποσότητες απορριμμάτων στις θάλασσες και τους ωκεανούς.

VII. Επενδύοντας στο ψηφιακό μέλλον

Η ψηφιοποίηση αποτελεί ευκαιρία για τις οικονομίες και τις κοινωνίες στην περιοχή, ενώ οι ψηφιακές λύσεις συμβάλλουν σε μια βιώσιμη, κλιματικά ουδέτερη και αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων οικονομία, καθώς και στη βελτίωση της διακυβέρνησης και την παροχή καλύτερων δημόσιων υπηρεσιών στους πολίτες¹⁸. Οι ψηφιακές υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν αυξανόμενο ποσοστό των εξαγωγών από τα Δυτικά Βαλκάνια. Από το 2018, με τη στήριξη της ΕΕ και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, τα Δυτικά Βαλκάνια υλοποιούν ένα **ψηφιακό θεματολόγιο για τα Δυτικά Βαλκάνια**. Τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να προβούν σε απολογισμό όσον αφορά την υλοποίηση μέχρι στιγμής, να προσδιορίσουν τους τομείς στους οποίους πρέπει να επιταχυνθούν οι εργασίες, καθώς και να διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής και να αυξήσουν τον βαθμό φιλοδοξίας του ψηφιακού μετασχηματισμού της περιοχής. Η στήριξη που παρέχεται ιδιαίτερα για την **ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής υγείας** θα ενισχύσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία των δημόσιων αρχών, θα μειώσει το κόστος και θα βελτιώσει την παροχή υπηρεσιών για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, καλύπτοντας παράλληλα την κοινωνική διάσταση.

Οι ευκαιρίες ψηφιακής επιχειρηματικότητας μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως, μέσω της **στήριξης των ψηφιακών νεοφυών και επεκτεινόμενων επιχειρήσεων** και της **ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων**. Μέσω δράσεων όπως το **σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση**, η ΕΕ στηρίζει την **ανάπτυξη και την αξιοποίηση των ψηφιακών δεξιοτήτων** στα Δυτικά Βαλκάνια ώστε ο ψηφιακός μετασχηματισμός να είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένος και χωρίς αποκλεισμούς. Η **περαιτέρω συμμετοχή σε πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε επίπεδο ΕΕ**, όπως το SELFIE¹⁹, το HEInnovate²⁰, ο μαραθώνιος για την ψηφιακή εκπαίδευση, η Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Προγραμματισμού και το πανευρωπαϊκό δίκτυο δεδομένων για την κοινότητα έρευνας και εκπαίδευσης (το δίκτυο GEANT), θα συμβάλει ώστε η περιοχή να συνδεθεί στενότερα με τον κόσμο αιχμής της ψηφιακής έρευνας και καινοτομίας. Η περιοχή θα πρέπει επίσης να αναπτύξει και να εφαρμόσει τις στρατηγικές της για την ψηφιακή εκπαίδευση, στηρίζοντας παράλληλα την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, καθώς και πρωτοβουλίες διαδικτυακής μάθησης και διαδικτυακού εκπαιδευτικού περιεχομένου.

Ο στόχος του ψηφιακού θεματολογίου για καταβολή προσπαθειών με σκοπό **τη μείωση του κόστους περιαγωγής** εντός της περιοχής βασίζεται στη συνεργασία με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, ώστε να μειωθεί σημαντικά επίσης το κόστος περιαγωγής από και προς την ΕΕ. Αυτός ο στόχος επιδιώκεται με ανοικτό και διαφανή τρόπο και χωρίς αποκλεισμούς. Η κατάρτιση χάρτη πορείας αποτελεί κοινή ευθύνη μεταξύ των κυβερνήσεων, των ρυθμιστικών αρχών και των φορέων τηλεπικοινωνιών, ενώ το Συμβούλιο Περιφερειακής

¹⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ σχετικά με τη «Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης», COM(2020) 67 final.

¹⁹ Το SELFIE (Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational Technologies – Αυτοαξιολόγηση για την αποτελεσματική μάθηση με την ενίσχυση της χρήσης καινοτόμων εκπαιδευτικών τεχνολογιών) είναι ένα δωρεάν, εύχρηστο, προσαρμόσιμο εργαλείο που βοηθά τα σχολεία να αξιολογούν την πρόδοό τους όσον αφορά τη μάθηση στην ψηφιακή εποχή.

²⁰ Το HEInnovate είναι ένα εργαλείο αυτοαξιολόγησης για τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επιθυμούν να διερευνήσουν το δυναμικό καινοτομίας τους.

Συνεργασίας και η ΕΕ μπορούν να ενεργούν ως φορείς διευκόλυνσης. Για τη μείωση των χρεώσεων περιαγωγής απαιτείται η ανάληψη δράσης από τους φορείς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή στο πλαίσιο σταθερών, προβλέψιμων και ανταγωνιστικών αγορών, υπό την εποπτεία ανεξάρτητων εθνικών ρυθμιστικών αρχών.

Οι τρόποι με τους οποίους τα Δυτικά Βαλκάνια μπορούν να αδράξουν τα οφέλη της **ψηφιακής ενιαίας αγοράς της ΕΕ** θα διερευνηθούν περαιτέρω με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης σε ψηφιακά αγαθά και υπηρεσίες, την εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης της ψηφιακής οικονομίας.

Είναι σημαντικό ένα ευρύ φάσμα τομέων να επωφελείται από τις ψηφιακές καινοτομίες κατά τρόπο ανοικτό και διαφανή, με σεβασμό, παράλληλα, των πτυχών που αφορούν την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Θα πρέπει να παρασχεθεί στήριξη για την ανάπτυξη **ικανοτήτων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας** στην περιοχή, οι οποίες θα αναπτυχθούν βάσει αξιολόγησης αναγκών που θα διενεργηθεί το 2021.

Υπολογίζεται ότι, κατά τα επόμενα 5 έτη (έως και το 2025), απαιτούνται δαπάνες κεφαλαίου ύψους 3,7 δισ. EUR (σχεδιασμός και κατασκευή)²¹ ώστε να εξασφαλιστούν τα απαραίτητα επίπεδα ψηφιακής συνδεσιμότητας. Ο ιδιωτικός τομέας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ψηφιακή μετάβαση των Δυτικών Βαλκανίων, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων 5G, και οι εγγυήσεις της ΕΕ μπορούν να λειτουργήσουν ως σημαντικός παράγοντας διευκόλυνσης. Η στήριξη της ΕΕ για **επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές** θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά ώστε να αναπτυχθεί, μεταξύ άλλων, **υπερταχεία και ασφαλής ευρυζωνική σύνδεση με στόχο την εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης**.

Τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να επικεντρωθούν στις ακόλουθες **μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες**:

- Επίσπευση της εναρμόνισης και της εφαρμογής του **κεκτημένου της ΕΕ**, οι οποίες θα δημιουργήσουν ένα **περιβάλλον φιλικό προς τις επενδύσεις** (μεταξύ άλλων όσον αφορά την προστασία των δεδομένων)· και πλήρης εφαρμογή της περιφερειακής συμφωνίας για την περιαγωγή.
- **Απόδοση προτεραιότητας στην ψηφιοποίηση και ενσωμάτωσή της** στην εθνική πολιτική, με έμφαση στις επιχειρήσεις, την εκπαίδευση, την υγεία, την ενέργεια, την έρευνα και την καινοτομία και την έξυπνη ανάπτυξη. Ενίσχυση του καινοτόμου ψηφιακού μετασχηματισμού μέσω της ενθάρρυνσης της ανάπτυξης πλατφορμών και πολιτικών, όπως, για παράδειγμα, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, η ηλεκτρονική υγεία, το ηλεκτρονικό εμπόριο, η ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά, οι ψηφιακές δεξιότητες στην εκπαίδευση, η ανοικτή πρόσβαση σε ερευνητικά δεδομένα και αποτελέσματα, οι επενδύσεις στην ευρυζωνική συνδεσιμότητα και η ένταξη όλων των οικονομιών στην κοινή επιχείρηση για την ευρωπαϊκή υπολογιστική υψηλών επιδόσεων (EuroHPC).
- Προώθηση της ανάπτυξης περιφερειακών **κόμβων ψηφιακής καινοτομίας** και σύνδεσή τους με τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα και τις κοινότητες γνώσης και καινοτομίας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (ΚΓΠ του ΕΙΚΤ) ως υπηρεσιών μίας στάσης για την υποστήριξη των επιχειρήσεων ώστε να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, ιδίως

²² COM (2016) 0179 final Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2016-2020 Επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού της διακυβέρνησης

κατά την αφομοίωση της τεχνητής νοημοσύνης στον επιχειρηματικό τομέα (ιδίως για τις ΜΜΕ), σύμφωνα με τις προσπάθειες και τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ· προώθηση της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων και της εικονικής μάθησης στην περιοχή.

- Ενίσχυση της ικανότητας **στον τομέα της κυβερνοασφάλειας** και των προσπαθειών για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, ιδίως μέσω της εφαρμογής της εργαλειοθήκης της ΕΕ για τους κινδύνους που συνδέονται με την κυβερνοασφάλεια των δικτύων 5G.
- Διασφάλιση της δεοντολογικής χρήσης των τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένης της **τεχνητής νοημοσύνης** για σκοπούς επιτήρησης, σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και ενόψει της δυναμικής ευθυγράμμισης με τη μελλοντική νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα αυτό.
- Εφαρμογή της **δήλωσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση**, η οποία εγκρίθηκε στο Βελιγράδι το 2019, με στόχο την περαιτέρω επιτάχυνση των εργασιών σύμφωνα με το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση²², προς υποστήριξη της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης.

VIII. Ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα

Από τη δεκαετία του 1990 οι οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν επιτύχει αξιοσημείωτη ανάπτυξη, ενώ παράλληλα η φτώχεια έχει μειωθεί. Το βιοτικό επίπεδο έχει αυξηθεί σε ολόκληρη την περιοχή και η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες έχει βελτιωθεί. Εντούτοις, τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να συνεχίσουν να καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να εκπληρώσουν τις βασικές οικονομικές απαιτήσεις για την ένταξή τους της ΕΕ, δηλαδή να εξασφαλίσουν λειτουργικές οικονομίες αγοράς και να αποδείξουν ότι έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν την ανταγωνιστική πίεση και τις δυνάμεις της αγοράς εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τον σκοπό αυτόν απαιτούνται η μεταρρύθμιση των οικείων συστημάτων οικονομικής διακυβέρνησης και η υλοποίηση οικονομικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Η διαδικασία του προγράμματος οικονομικής μεταρρύθμισης παραμένει το βασικό μέσο μέσω του οποίου η ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια προσδιορίζουν από κοινού τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες. Η Επιτροπή παρέχει σημαντική στήριξη στο πλαίσιο αυτό. Για τους σκοπούς του παρόντος σχεδίου, θα δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη ισχυρότερου ιδιωτικού τομέα και στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η ανάπτυξη **ισχυρού ιδιωτικού τομέα** είναι αναγκαία για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και την περιφερειακή ολοκλήρωση, καθώς και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην περιοχή. Ο ρόλος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) είναι ιδιαίτερα σημαντικός εάν ληφθεί υπόψη ότι αντιπροσωπεύουν το 99 % του συνόλου των επιχειρήσεων στα Δυτικά Βαλκάνια, δημιουργούν περίπου το 65 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας του επιχειρηματικού τομέα και αντιπροσωπεύουν το 73 % της συνολικής απασχόλησης στον επιχειρηματικό τομέα²³. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη στήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜΜΕ σε **στρατηγικούς τομείς** που έχουν προσδιορίσει οι χώρες, όπως ο τουρισμός και ο ψηφιακός τομέας, και στους οποίους διαθέτουν συγκριτικό

²² COM (2016) 0179 final Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2016-2020 Επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού της διακυβέρνησης

²³ Πηγή: [OECD SME policy Index: Western Balkans and Turkey 2019](#)

πλεονέκτημα ή ιδιαίτερες δυνατότητες χάρη στις ιστορικές και φυσικές τους συνθήκες. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα προετοιμαστεί το έδαφος για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης χάρη στην καινοτομία και την ενισχυμένη ανταγωνιστικότητα.

Προκειμένου να απελευθερωθεί το δυναμικό του ιδιωτικού τομέα, η ΕΕ θα πρέπει να αυξήσει τη χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις μέσω της διάθεσης σημαντικών κονδυλίων για εγγυήσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού εγγυήσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια και του διπλασιασμού των επιχορηγήσεων στο πλαίσιο του μέσου επιχειρηματικής καινοτομίας και ανάπτυξης των Δυτικών Βαλκανίων, της πλατφόρμας που τελεί υπό τη διαχείριση της ΕΕ και που αποτελεί μέρος του πλαισίου επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια. Η ΕΕ θα βελτιώσει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και επιχειρηματικά κεφάλαια για τις πολύ μικρές, τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων με στόχο την υπέρβαση των δυσκολιών που έχουν ανακύψει από τη νόσο COVID-19.

Ο συνδυασμός επιχορηγήσεων και εγγυήσεων αναμένεται να ενισχύσει τα ανοικτά, καινοτόμα, φιλικά προς τις επιχειρήσεις οικοσυστήματα στην περιοχή, με βάση μια προσέγγιση «τριπλής έλικας». Κατ' αυτόν τον τρόπο θα διευκολυνθούν ο προσδιορισμός, η ανάπτυξη και η προώθηση καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών και θα παρασχεθεί στήριξη στις ΜΜΕ ώστε να βελτιώσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στις μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες προκειμένου να αντιμετωπίσουν ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων:

- Βελτίωση των **ποιοτικών προδιαγραφών των επιχειρήσεων** και αύξηση της διαθεσιμότητας επενδύσεων με εξαγωγικό χαρακτήρα ώστε ο ιδιωτικός τομέας της περιοχής να επωφεληθεί από τη μεγαλύτερη ολοκλήρωση της αγοράς και το εμπόριο εντός της περιοχής και με την ΕΕ.
- Η διάθεση κατάλληλης διαφοροποιημένης **χρηματοδότησης και η παροχή κατάλληλης διαφοροποιημένης κατάρτισης για την επιχειρηματικότητα** (πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, κοινωνικές επιχειρήσεις) με στόχο τη δημιουργία και την ανάπτυξη επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση της **ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ** μέσω επενδύσεων για τη στήριξη νεοφυών και επεκτεινόμενων καινοτόμων επιχειρήσεων, καθώς και προγραμμάτων για τη στήριξη της χρηματοοικονομικής κατάρτισης και του ψηφιακού γραμματισμού, της ψηφιοποίησης των επιχειρήσεων, των εκκολαπτηρίων και των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών.
- Στήριξη των οικονομιών ώστε να αναπτυχθούν μέσω **στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης** με την αξιοποίηση των δυνατών σημείων και των δυνατοτήτων της περιοχής, καθώς και ενίσχυση της έρευνας, της καινοτομίας και της μεταφοράς τεχνολογίας.
- Διευκόλυνση των επενδύσεων στη βιώσιμη γεωργική παραγωγή και της έρευνας για τη στήριξη της ισορροπημένης αγροτικής ανάπτυξης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας του **αγροδιατροφικού τομέα**.
- Προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης και της κυκλικής οικονομίας**, μέσω της κλιμάκωσης των επενδύσεων σε πράσινες τεχνολογίες και της μείωσης του κόστους ανάπτυξής τους στην περιοχή. Προς τον σκοπό αυτόν, η ΕΕ θα χρησιμοποιήσει, μεταξύ άλλων, τις υφιστάμενες πλατφόρμες, όπως το ταμείο για την πράσινη ανάπτυξη και το περιφερειακό πρόγραμμα για την ενεργειακή απόδοση.

Οι χώρες της περιοχής θα πρέπει επίσης να συνεχίσουν να επωφελούνται από την πρόσβαση σε προγράμματα της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το πρόγραμμα COSME και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας (ΕΣΚ) για τη στήριξη της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης κατά την περίοδο 2021-2027.

ΙΧ. Επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό

Η δικαιοσύνη και η απουσία αποκλεισμών είναι σημαντικές παράμετροι ώστε να εξασφαλιστεί ότι όλοι καρπώνονται τα οφέλη της ανάκαμψης και της ανάπτυξης και ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο. Η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας και η ύπαρξη παραγωγικού εργατικού δυναμικού που διαθέτει την κατάλληλη κατάρτιση είναι κρίσιμης σημασίας για μια ανθεκτική οικονομία. Η Επιτροπή θα ενισχύσει επίσης τον διάλογο με τα Δυτικά Βαλκάνια για την προώθηση της εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων²⁴ στην εν λόγω περιοχή. **Στόχος της ΕΕ είναι να στηρίζει την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της αύξησης της χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΜΠΒ**, ιδίως όσον αφορά τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας του προγράμματος οικονομικής μεταρρύθμισης και της κοινής καθοδήγησης πολιτικής στους τομείς της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, της απασχόλησης και της κοινωνικής προστασίας και ένταξης. Θα δοθεί επίσης έμφαση στη νεολαία, την υγεία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό.

Η ΕΕ θα στηρίζει την ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα μέσω της ενθάρρυνσης καινοτόμων λύσεων και της προώθησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων. Θα χρησιμοποιηθούν χρηματοδοτικά μέσα για την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων που θα στοχεύουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών (χρηματοδότηση αντικτύπου), σε στενή συνεργασία με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ΔΧΙ).

Στον **τομέα της εκπαίδευσης**, η ΕΕ θα συνεχίσει να στηρίζει την ανάπτυξη τεκμηριωμένων πολιτικών και μεταρρυθμίσεων με στόχο την αντιμετώπιση των κυριότερων προκλήσεων και προτεραιοτήτων του εκπαιδευτικού συστήματος όσον αφορά τη διακυβέρνηση, τη χρηματοδότηση, την ποιότητα, την ισότητα και τη συνάφεια, με έμφαση στην προσαρμογή των εκπαιδευτικών συστημάτων στον ψηφιακό μετασχηματισμό και σε οικονομίες που βασίζονται στη γνώση. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε μεταρρυθμίσεις που προάγουν την κατάλληλη προσφορά συναφών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων με στόχο την αντιμετώπιση της υφιστάμενης αναντιστοιχίας μεταξύ της προσφοράς δεξιοτήτων και της ζήτησης εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω της ανάπτυξης της μάθησης στον χώρο εργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η χορήγηση στήριξης θα συνεχιστεί μέσω του προγράμματος Erasmus+, με ενισχυμένες ευκαιρίες ακαδημαϊκής κινητικότητας και ανάπτυξης ικανοτήτων, μεταξύ άλλων στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Μέσω της επικαιροποίησης του θεματολογίου δεξιοτήτων για την Ευρώπη και του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση, καθώς και του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης, η ΕΕ θα θέσει τα Δυτικά Βαλκάνια ως προτεραιότητα στο πλαίσιο της διεθνούς της διάστασης. Η ΕΕ θα εντείνει τη συνεργασία με τα Δυτικά Βαλκάνια όσον αφορά την εφαρμογή του οικείου Πλαισίου Δράσης για την Πολιτιστική Κληρονομιά του 2018 και θα ενισχύσει τη συμμετοχή στο

²⁴ Στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Μια ισχυρή κοινωνική Ευρώπη για δίκαιες μεταβάσεις», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε την πρόθεσή της να ενισχύσει τον διάλογο με τα Δυτικά Βαλκάνια για την προώθηση της εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων στην περιοχή.

πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Οι εταίροι της περιοχής θα πρέπει να συνεχίσουν να συμμετέχουν σε άλλα προγράμματα της ΕΕ, όπως το Erasmus+ και το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης, ώστε να ενισχυθούν η αμοιβαία ανταλλαγή και συνεργασία στον τομέα του εθελοντισμού, της κατάρτισης και της νεολαίας.

Η βελτίωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ιδίως των νέων και των γυναικών, των μειονεκτουσών ομάδων και των μειονοτήτων, και ειδικότερα των Ρομά²⁵, θα αποτελέσει προτεραιότητα και μπορεί να συμβάλει ενεργά στην οικονομική ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση των αναγκών των νέων αποτελεί ιδιαίτερη προτεραιότητα, ιδίως δεδομένου του υψηλού αριθμού των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ). Παρεμβάσεις που βασίζονται στο παράδειγμα του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία» της ΕΕ είναι πιο αναγκαίες από ποτέ άλλοτε σε περιόδους κρίσης, ώστε να παρέχεται στους νέους η ευκαιρία απασχόλησης, περαιτέρω εκπαίδευσης, μαθητείας ή άσκησης και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να προσφέρονται επίσης λύσεις και να δημιουργούνται προοπτικές για τους νέους και να αντιμετωπίζεται η διαρροή εγκεφάλων. Θα δοθεί επίσης προσοχή στην ανάπτυξη ικανοτήτων των κοινωνικών εταίρων και στην ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου και συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Οι επενδύσεις αυτές πρέπει επίσης να γίνουν κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις και να αφορούν και όσους αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά φτώχειας με χαμηλές ευκαιρίες απασχόλησης, όπως τα άτομα με αναπηρία. Οι επενδύσεις αυτές τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Οι μεταρρυθμίσεις των συστημάτων **κοινωνικής προστασίας και ένταξης**, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας, θα αποτελέσουν προτεραιότητα, δεδομένου του χάσματος που υφίσταται με την ΕΕ από πλευράς ανθρώπινης ανάπτυξης. Θα στηριχθεί η ανάπτυξη στρατηγικών ενεργητικής ένταξης.

Η μεταρρύθμιση των συστημάτων υγείας, η ενίσχυση της ασφάλισης υγείας και η ανθεκτικότητα των δημόσιων συστημάτων υγείας θα υποστηριχτούν, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Υπάρχει ανάγκη μείωσης του κόστους και διασφάλισης της πρόσβασης όλων των πολιτών σε καλύτερη υγειονομική περίθαλψη. Η περιφερειακή συνεργασία πρέπει να ενισχυθεί για την αντιμετώπιση διασυνοριακών απειλών κατά της υγειονομικής ασφάλειας. Ως εκ τούτου, θα εξασφαλιστεί συνεχής στήριξη για την ενίσχυση της ετοιμότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων δημόσιας υγείας των Δυτικών Βαλκανίων.

Υπάρχει περιθώριο εκμετάλλευσης των οικονομικών ευκαιριών στον **δημιουργικό και πολιτιστικό τομέα, καθώς και της συνεισφοράς του στο βιώσιμο τουριστικό δυναμικό της περιοχής**. Η ΕΕ θα εντείνει τη συνεργασία με τα Δυτικά Βαλκάνια όσον αφορά την εφαρμογή του οικείου **Πλαισίου Δράσης για την Πολιτιστική Κληρονομιά** του 2018. Η ίδια η περιοχή θα πρέπει να εντείνει τη συνεργασία στον τομέα της διατήρησης και της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς με στρατηγικές βιώσιμου τουρισμού. Για τη στήριξη αυτού του τομέα, η ΕΕ θα ενθαρρύνει επίσης την ενσωμάτωση του πολιτιστικού και δημιουργικού κλάδου της περιοχής σε ευρωπαϊκά επαγγελματικά δίκτυα και αλυσίδες αξίας.

²⁵ Τον Ιούλιο του 2019 οι πρωθυπουργοί των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων ενέκριναν δήλωση για την ένταξη των Ρομά στη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ, βάσει της οποίας δεσμεύτηκαν για την έμπρακτη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά, μεταξύ άλλων όσον αφορά την απασχόληση. Η ΕΕ θα συνεχίσει να στηρίζει τους στόχους της, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής του στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά.

Η υλοποίηση του θεματολογίου καινοτομίας για τα Δυτικά Βαλκάνια θα συμβάλει στην ενίσχυση της βάσης ανθρώπινου κεφαλαίου στην περιοχή.

X. Περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση και ενοποίηση με την ΕΕ

Η επίτευξη των στόχων του παρόντος οικονομικού και επενδυτικού σχεδίου θα διευκολυνθεί σε μεγάλο βαθμό από την ενισχυμένη περιφερειακή συνεργασία στα Δυτικά Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης της εντατικοποίησης των προσπαθειών για την επίτευξη μεγαλύτερης περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης.

Τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να δημιουργήσουν **κοινή περιφερειακή αγορά**, η οποία θα λειτουργήσει ως εφαλτήριο **για την περαιτέρω ενοποίηση της περιοχής με την ενιαία αγορά της ΕΕ** ήδη πριν από την προσχώρηση στην Ένωση. Είναι καίριας σημασίας για την περιοχή να **αξιοποιήσει την προνομιακή της σχέση με την ΕΕ**. Σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας²⁶, αυτή η **ενισχυμένη ολοκλήρωση της αγοράς των Δυτικών Βαλκανίων θα μπορούσε να αποφέρει επιπλέον αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 6,7 % στην περιοχή**.

➤ Μια κοινή περιφερειακή αγορά...

Όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση με τίτλο *Στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων για την αντιμετώπιση της COVID-19 και την ανάκαμψη μετά την πανδημία*²⁷, η πανδημία COVID-19 έχει αναδείξει το **υψηλό επίπεδο ολοκλήρωσης των αγορών και την αλληλεξάρτηση μεταξύ των οικονομιών της ΕΕ και των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων**, καθώς και μεταξύ των τελευταίων. Καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στην εξασφάλιση της απρόσκοπτης ροής των αγαθών. Για να το επιτύχουν αυτό, τα Δυτικά Βαλκάνια δημιούργησαν τάχιστα και κατά τρόπο αποδοτικό πράσινες λωρίδες κυκλοφορίας σε σημεία διέλευσης των συνόρων κρίσιμης σημασίας. Ο ρόλος των συμμετοχικών περιφερειακών οργανισμών —του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, της Κοινότητας Μεταφορών και της Συμφωνίας Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA)— ήταν καθοριστικός στην εφαρμογή αυτού του τρόπου αντιμετώπισης. Συντονίστηκαν αποτελεσματικά με όλους τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων, μεταξύ τους και με την ΕΕ. Σε χαλεπούς καιρούς, αυτή η περιφερειακή συνεργασία έχει αποδειχθεί ουσιώδης.

Στη δήλωση της συνόδου κορυφής του Ζάγκρεμπ (6 Μαΐου 2020),²⁸ η οποία εγκρίθηκε από την ΕΕ και από τους έξι εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων, αναφέρεται ότι *«Η ΕΕ θα συνεχίσει να στηρίζει την χωρίς αποκλεισμούς περιφερειακή συνεργασία και προτρέπει τους ηγέτες των Δυτικών Βαλκανίων να αξιοποιήσουν πλήρως τη δυναμική της περιφερειακής συνεργασίας για να διευκολύνουν την οικονομική ανάκαμψη μετά την κρίση Αυτή προϋποθέτει ότι ολόκληρη η περιοχή θα δεσμευτεί σθεναρά ότι θα εξακολουθήσει να εμβαθύνει την περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση, αξιοποιώντας τους κανόνες και τα πρότυπα της ΕΕ και, κατ' αυτόν τον τρόπο, βοηθώντας την περιοχή και τις εταιρίες της να προσεγγίσουν την εσωτερική αγορά της ΕΕ Η ανάπτυξη αυτής της διάστασης, μεταξύ άλλων και μέσω του Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου (ΠΟΧ), μπορεί να συντελέσει ώστε η περιοχή να γίνει ελκυστικότερη για επενδύσεις»*.

Για να εκπληρώσουν αυτήν τη δέσμευση, τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να **υιοθετήσουν τον στόχο της δημιουργίας κοινής περιφερειακής αγοράς**, με βάση τους κανόνες της ΕΕ. Αυτή η προσέγγιση εξασφαλίζει την ολοκλήρωση τόσο εντός της περιοχής όσο και με την ΕΕ και

²⁶ Τακτική οικονομική έκθεση για τα Δυτικά Βαλκάνια, Παγκόσμια Τράπεζα, φθινόπωρο 2019

²⁷ COM(2020) 315 final

²⁸ <https://www.consilium.europa.eu/media/43776/zagreb-declaration-en-06052020.pdf>

αποτελεί σημαντικό ορόσημο για την προετοιμασία για την προσχώρηση στην ΕΕ. Αυτή η κοινή περιφερειακή αγορά θα πρέπει να αξιοποιήσει τα επιτεύγματα του **Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου (ΠΟΧ), πρωτοβουλίας που στέφθηκε με επιτυχία**: συμφωνήθηκε ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων των περιφερειακών επενδύσεων, προωθήθηκε η κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χάρη στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και μειώθηκαν οι χρεώσεις περιαγωγής στην περιοχή. Οδήγησε επίσης στη σύναψη φιλόδοξων συμφωνιών για τη διευκόλυνση του εμπορίου αγαθών και την ελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών. Θα συμβάλει στην προβολή της περιοχής για την προσέλκυση παγκόσμιων επενδυτών που επιδιώκουν να μειώσουν την απόσταση με τις αγορές της ΕΕ και να διαφοροποιήσουν τους προμηθευτές τους.

Η εφαρμογή **τομεακών συμφωνιών σε αυτό το περιφερειακό πλαίσιο** θα ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση της ετοιμότητας των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων να **συμμετάσχουν στην ενιαία αγορά της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα**: η επιτυχής περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση θα συμβάλει στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την εμβάθυνση της οικονομικής ολοκλήρωσης με την ενιαία αγορά της ΕΕ.

Η ΕΕ **ζητεί από τις κυβερνήσεις των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων να καταρτίσουν φιλόδοξο χάρτη πορείας χωρίς αποκλεισμούς για τη δημιουργία αυτής της κοινής περιφερειακής αγοράς**. Αυτός ο χάρτης πορείας θα πρέπει να επικεντρώνεται στον προσδιορισμό βασικών επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων γύρω από τα τέσσερα είδη ελεύθερης κυκλοφορίας (αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων, προσώπων) και να προσδιορίζει ανθεκτικούς στον χρόνο οικονομικούς τομείς κοινού ενδιαφέροντος για τους οποίους η περιοχή μπορεί να συνιστά ελκυστική πρόταση αξίας για την παγκόσμια αγορά. Η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει την περιοχή να αναπτύξει ένα λειτουργικό πλαίσιο χωρίς αποκλεισμούς που θα καθιστά δυνατή αυτήν την εμβάθυνση της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης.

Ανάπτυξη κοινής περιφερειακής αγοράς

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους για την εμβάθυνση του Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου, τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να επικεντρωθούν σε βασικά επιδιωκόμενα αποτελέσματα που θα αποφέρουν απτά αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες της περιοχής, όπως:

■ Σύνδεση των οικονομιών

Αξιοποίηση της πρωτοβουλίας των πράσινων λωρίδων κυκλοφορίας για την εξασφάλιση πλήρων επιχειρησιακών ικανοτήτων σε 24ωρη βάση σε βασικά σημεία διέλευσης των συνόρων

Δημιουργία ενός εργαλείου παρακολούθησης (Galileo) των χρόνων αναμονής σε όλα τα σημεία διέλευσης των συνόρων που βρίσκονται στο δίκτυο «πράσινων λωρίδων»

Υπογραφή και εφαρμογή διμερών συμφωνιών για τα σημεία διέλευσης των συνόρων στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο

■ Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων

Αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών για οπωροκηπευτικά και άλλα γεωργικά αγαθά

Ελεύθερη κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων με βάση τη συμμόρφωση με τις βασικές απαιτήσεις της ΕΕ

Αναγνώριση εγκεκριμένων οικονομικών φορέων εντός της περιοχής

■ Ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών

Αμοιβαία αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων

Αμοιβαία αναγνώριση αδειών σε έναν πιλοτικό τομέα (τουρισμός)

Δέσμη μέτρων για την ελευθέρωση του εμπορίου (επέκταση των δεσμεύσεων σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά και την εθνική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβαίας αναγνώρισης αδειών σε περισσότερους τομείς όπως οι κατασκευές, οι ταχυδρομικές υπηρεσίες ή οι μεταφορές)

■ Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων

Μείωση του κόστους των διασυνοριακών πληρωμών σε περιφερειακό επίπεδο

Προετοιμασία για την ένταξη στον ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ (SEPA)

■ Περιφερειακός επενδυτικός χώρος

Μνημόνια συμφωνίας μεταξύ οργανισμών επενδύσεων ώστε να διαχειρίζονται τη διατήρηση των επενδύσεων / την προώθηση βασικών περιφερειακών αλυσίδων αξίας

Υιοθέτηση περιφερειακών προτύπων για μηχανισμό ελέγχου των άμεσων ξένων επενδύσεων σε εθνικό επίπεδο

Προσέλκυση τουλάχιστον 100 επενδυτών σε υποσχόμενες περιφερειακές αλυσίδες αξίας.

■ Περιφερειακός χώρος καινοτομίας

Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για τη μεταφορά γνώσεων της περιφερειακής διασποράς ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό της διασποράς της περιοχής και να ενθαρρυνθεί η κυκλοφορία εγκεφάλων

■ Συμμετοχή των Δυτικών Βαλκανίων στην ψηφιακή αγορά του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας

Δημιουργία περιφερειακής αγοράς ηλεκτρονικού εμπορίου και ψηφιακού περιεχομένου μέσω της υιοθέτησης βασικών εναρμονισμένων κανόνων και της αρχής της εσωτερικής αγοράς, της διευκόλυνσης του εκτελωνισμού δεμάτων και της εξάλειψης του γεωγραφικού αποκλεισμού

Προσέγγιση για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την κυβερνοασφάλεια και άλλα δικαιώματα, η οποία συντονίζεται σε περιφερειακό επίπεδο, εναρμονισμένη με το κεκτημένο της ΕΕ

Περιφερειακή συμφωνία για την αναγνώριση των υπηρεσιών εμπιστοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής υπογραφής

Διαδικασία εναρμόνισης του ραδιοφάσματος των ευρωπαϊκών πρωτοπόρων ζωνών 5G, η οποία συντονίζεται σε περιφερειακό επίπεδο, συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά τη διαδικασία κατανομής ραδιοσυχνοτήτων 5G και περιφερειακής πιλοτικής ανάπτυξης δικτύων 5G, συμπεριλαμβανομένων διασφαλίσεων έναντι αναδυόμενων κινδύνων με βάση την εργαλειοθήκη της ΕΕ για την ασφάλεια

■ Κινητικότητα των ατόμων

Κινητικότητα σπουδαστών

Κινητικότητα ατόμων βάσει δελτίου αστυνομικής ταυτότητας

Κινητικότητα ερευνητών και καθηγητών

■ Ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας

Τουρισμός: ανάπτυξη και κοινή προώθηση συνδυαστικής προσφοράς για την περιοχή (με βάση τα κοινά πρότυπα, την αμοιβαία αναγνώριση αδειών κ.λπ.)

Αυτοκινητοβιομηχανία: αναβάθμιση αλυσίδων αξίας ώστε να είναι έτοιμες να αξιοποιήσουν νέες τάσεις (ηλεκτρικό αυτοκίνητο, αυτόνομο αυτοκίνητο κ.λπ.), με βάση τα πλεονεκτήματα και τις πρώτες ύλες της περιοχής

Πρόγραμμα για την πράσινη και κυκλική οικονομία: δημιουργία νέων αλυσίδων αξίας στην περιοχή για την αξιοποίηση του ανεκμετάλλετου δυναμικού (κυκλική χρήση πρώτων υλών, συλλογή και επεξεργασία αποβλήτων ηλεκτρονικού εξοπλισμού, αλυσίδες αξίας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κ.λπ.)

➤ ...ως εφαλτήριο για τη στενότερη ολοκλήρωση της περιοχής με την ΕΕ

Η ΕΕ αποτελεί τον πρώτο εμπορικό εταίρο όλων των εταίρων των **Δυτικών Βαλκανίων**, αντιπροσωπεύοντας **πάνω από το 69,4 % της συνολικής εμπορικής δραστηριότητας της περιοχής** το 2019. Όσον αφορά τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), **οι επιχειρήσεις της ΕΕ είναι μακράν οι κορυφαίοι επενδυτές στην περιοχή, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 65,5 % του συνολικού αποθέματος ΑΞΕ στην περιοχή** το 2018.

Σύμφωνα με την αναθεωρημένη μεθοδολογία για τη διεύρυνση²⁹, εάν μια κυβέρνηση υλοποιήσει τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες που έχουν συμφωνηθεί με την ΕΕ, αυτό αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε στενότερη ενσωμάτωση της συγκεκριμένης χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε επιτάχυνση της ενσωμάτωσης και σταδιακή ένταξή της σε επιμέρους πολιτικές της ΕΕ, στην αγορά της ΕΕ και σε προγράμματα της ΕΕ στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης.

Συνεπώς, η ΕΕ θα πρέπει να διερευνήσει πιθανούς τρόπους που θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση στην ενσωμάτωση των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ κατά την περίοδο που προηγείται της προσχώρησης. Αυτό θα αποτελέσει για την περιοχή σημαντική πολιτική ένδειξη ότι το μέλλον της βρίσκεται στην ΕΕ και θα δώσει σημαντική ώθηση στις οικονομικές επιδόσεις και τις επενδύσεις. Δεδομένου του σημαντικού περιθωρίου για αύξηση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και της περιοχής, **ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην ανάλυση και την αντιμετώπιση των μη δασμολογικών φραγμών**, καθώς και στην άρση των τεχνικών φραγμών στο εμπόριο, ενώ παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλιστούν ίσοι όροι ανταγωνισμού.

Η τήρηση των κανόνων και των προτύπων της ΕΕ είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση εξαγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να αξιοποιήσουν τις πρόσφατες εξελίξεις πολιτικής της ΕΕ που αποσκοπούν στην προστασία της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης της ΕΕ —όπως ο μηχανισμός ελέγχου των ΑΞΕ— ή να πράξουν αναλόγως.

Στενότερη ολοκλήρωση των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ

Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων με στόχο την επιτάχυνση της

²⁹ COM(2020) 57 final, *Ενίσχυση της διαδικασίας προσχώρησης – Μια αξιόπιστη προοπτική της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια*.

διαδικασίας ενσωμάτωσης στην ΕΕ πριν από την προσχώρηση κατά τους ακόλουθους τρόπους:

- Στήριξη της υιοθέτησης των προτύπων της ΕΕ και της αναβάθμισης των υποδομών ποιότητας³⁰ στα Δυτικά Βαλκάνια, ώστε να μπορέσουν να εφαρμόσουν το κεκτημένο της ΕΕ για τα βιομηχανικά και καταναλωτικά προϊόντα, κάτι που θα διευκολύνει την ενσωμάτωση στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Στον βαθμό που είναι εφικτό, παροχή λύσεων ΤΠ της ΕΕ ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αρχές εποπτείας της αγοράς μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και με τις αντίστοιχες αρχές στην ΕΕ.
- Διευκόλυνση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και των Δυτικών Βαλκανίων μέσω τελωνειακής συνεργασίας ώστε να καθίσταται δυνατή, όπου είναι δυνατόν, η ηλεκτρονική έκδοση και διαβίβαση τελωνειακών εγγράφων, όπως αποδείξεις καταγωγής· διασφάλιση του συντονισμού κατά τις φάσεις του σχεδιασμού και της υλοποίησης επενδύσεων της ΕΕ σε συνοριακές εγκαταστάσεις σε ολόκληρη την περιοχή.
- Διευκόλυνση του ηλεκτρονικού εμπορίου, συμπεριλαμβανομένων της αγοράς αγαθών και υπηρεσιών στο διαδίκτυο, της φθηνότερης διασυνοριακής παράδοσης δεμάτων, της προστασίας των επιγραμμικών δικαιωμάτων των πελατών και της προώθησης της διασυνοριακής πρόσβασης σε διαδικτυακό περιεχόμενο από την ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια. Διευκόλυνση της υιοθέτησης κοινών προτύπων της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων, την κυβερνοασφάλεια και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης.
- Στήριξη της διαθεσιμότητας ψηφιακών κύριων δεικτών επιδόσεων στα Δυτικά Βαλκάνια σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI), το πλαίσιο τοπικών και περιφερειακών ψηφιακών δεικτών (LORDI) και τα ενημερωτικά δελτία για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση.
- Στήριξη της υλοποίησης εθνικών προγραμμάτων εγκεκριμένων οικονομικών φορέων και ανάπτυξη της συμμετοχής των εμπόρων σε αυτά, καθώς και συνέχιση της στήριξης της CEFTA στην εφαρμογή της περιφερειακής αμοιβαίας αναγνώρισης. Ανάληψη ενεργειών με σκοπό την αμοιβαία αναγνώριση αυτών των εθνικών προγραμμάτων, ανάλογα με την περίπτωση· θέσπιση ενιαίου συνόλου προτιμησιακών κανόνων καταγωγής (PEM+) και στήριξη της συμμετοχής ολόκληρης της περιοχής στη Σύμβαση περί κοινού καθεστώτος διαμετακόμισης.
- Διευκόλυνση του εμπορίου γεωργικών προϊόντων (συμπεριλαμβανομένων των μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων) σύμφωνα με τις υγειονομικές και φυτοϋγειονομικές απαιτήσεις της ΕΕ, μέσω του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης της ΕΕ για τους επίσημους ελέγχους. Υποβολή της ένταξης στα σχετικά συστήματα της ΕΕ (TRACES, RASFF, Europhyt, AAC) και συνεργασία στον τομέα της καταπολέμησης νοσημάτων των ζώων και της μικροβιακής αντοχής.
- Διευκόλυνση της ενοποίησης των βιώσιμων βιομηχανικών αλυσίδων αξίας των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ, ιδίως μέσω της στήριξης της βιώσιμης παραγωγής και μεταποίησης πρώτων υλών, συμπεριλαμβανομένων των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας³¹, και εξασφάλιση συνθηκών εμπορίου και επενδύσεων χωρίς στρεβλώσεις, σε συμμόρφωση με τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά πρότυπα, καθώς και με τα πρότυπα διαφάνειας της ΕΕ.
- Πλήρης συμμετοχή στο πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» — το φιλόδοξο πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας της Ευρώπης με προϋπολογισμό 100 δισ. EUR.
- Ενθάρρυνση των Δυτικών Βαλκανίων να αναλάβουν αντίστοιχες πρωτοβουλίες με εκείνες που αναλήφθηκαν πρόσφατα για την προστασία της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης της Ευρώπης — θεσπίζοντας, για παράδειγμα, εθνικούς μηχανισμούς ελέγχου των επενδύσεων για τις επενδύσεις

³⁰ Διαπίστευση, αξιολόγηση της συμμόρφωσης, εποπτεία της αγοράς, νόμιμη μετρολογία, τυποποίηση.

³¹ Σύμφωνα με το σχέδιο δράσης για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας, COM(2020) 474 final.

από τρίτες χώρες, κατά τα πρότυπα του μηχανισμού της ΕΕ.

- Διευκόλυνση της επικοινωνίας με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών και στήριξη της περιοχής με σκοπό τη συμμετοχή στον ενιαίο χώρο πληρωμών σε ευρώ (SEPA).³²
- Στήριξη των διοικήσεων των Δυτικών Βαλκανίων ώστε να παρέχουν τις πλέον σύγχρονες ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Προώθηση της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα ISA233. Προαγωγή της χρήσης ανοικτών προτύπων που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη» (ΜΣΕ)³⁴.
- Παροχή ειδικής στήριξης σε περιφερειακούς οργανισμούς ώστε να σημειωθεί πρόοδος με το θεματολόγιο για την περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας πλατφόρμας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας και της CEFTA, όπου θα πραγματοποιείται διάλογος σχετικά με την περιφερειακή αγορά και τη συμβατότητά της με τους κανόνες της ΕΕ.

³² Σύμφωνα με την ανακοίνωση «Μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ», COM(2020) 592 final.

³³ Το πρόγραμμα της ΕΕ σχετικά με λύσεις διαλειτουργικότητας για τις δημόσιες διοικήσεις, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες.

³⁴ Αυτό το πρόγραμμα έχει χρηματοδοτήσει μια σειρά γενικών και επαναχρησιμοποιήσιμων υποδομών ψηφιακών υπηρεσιών, οι οποίες προσφέρουν βασικές ικανότητες και μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν για τη διευκόλυνση της παροχής ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών σε διασυνοριακό και διατομεακό επίπεδο. Επί του παρόντος, υπάρχουν οκτώ δομοστοιχεία: υποδομή δοκιμής μαζικών δεδομένων, Context Broker, ηλεκτρονική αρχειοθέτηση, ηλεκτρονική παράδοση, ηλεκτρονική ταυτότητα, ηλεκτρονική τιμολόγηση, ηλεκτρονική υπογραφή και ηλεκτρονική μετάφραση.